

STAROHRVATSKO GROBLJE NA »MASTIRINAMA«
U SELU KAŠIĆU KOD ZADRA

Rekognoscirajući teren u okolici sela Kašića u zaleđu Zadra koncem godine 1954. otkriven je, među ostalim arheološkim lokalitetima, položaj zvan *Mastirine*.¹ Taj se lokalitet nalazi na jugoistočnoj strani sela Kašića, udaljen oko 1 km od Višića Kuća na blagoj kosi koja se u laganom zavoju proteže od jugoistoka prema zapadu (sl. 1). U neposrednoj je blizini, na zapadnoj strani lokaliteta, izvor zvan Širokovac. Na jugoistočnom kraju te kose, koja se sa sjeverne strane blago uzdiže iznad močvarnih livada, bili su vidljivi tragovi ruševina, a gdje gdje su se nadzirale i površine pojedinih zidova, kao i pokoja obložnica grobova.

U lipnju godine 1955. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika pod vodstvom tadašnjeg direktora dr. S. Gunjače u suradnji s piscem ovih redaka i konzervatora i voditelja dokumentacije B. Petrića, otpočeo je arheološka iskopavanja na tom lokalitetu. Radovi su najprije započeti na sjeverozapadnoj strani gdje je kosa bila najuža (sl. 2). Tu su otkriveni temeljni ostaci jedne građevine za koju se u prvi mah, na osnovi nalaza raznog građevnog materijala, kao npr. kupe kanalice, keramičkih posuda, novca i raznog alata (mletačke provinijencije), sa sigurnošću moglo konstatirati da se radi o kasnosrednjovjekovnoj građevini koja je, što se kasnije i potvrdilo, pripadala samostanskom kompleksu, koji je mogao biti u upotrebi najkasnije do 17. stoljeća.²

Po sredini kose, na njezinoj najvišoj točki, čija je površina bila obrasla niskim raslinjem, otkrivena je starohrvatska crkva centralnog oblika sa šest apsida i naknadno dodatnim narteksom, koji se jednim dijelom naslanjao na zidove spomenutog samostana. Oblik te crkve je posve identičan sa onima otkrivenim u nedalekoj Pidrazi kod Novigrada, Skrabrnji kod Zemunika, Zadru, na Bribirskoj glavici kod Skradina i Brnazima

¹ S. Gunjača, Rad Muzeja hrvatskih starina u god. 1954, *Starohrvatska prosvjeta* (dalje *SHP*), ser. III, sv. 6, Zagreb 1958, 231. Lokalitet je dobio ime u kasnije vrijeme po ruševinama koje su pripadale samostanu manastiru.

² D. Jelovina, Istraživanja Instituta za nacionalnu arheologiju u Splitu, *Arheološki pregled*, Beograd 1959, 183; S. Gunjača, Trogodišnji rad Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, *SHP*, ser. III, sv. 7, Zagreb 1960, 270; D. Jelovina, Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine (dalje *Nekropole*), Split 1976, 47.

kod Sinja. U ruševinama te crkve, i uokolo nje, pronađen je veći broj kamenih ulomaka ukrašenih pleternom plastikom, koji su pripadali crkvenom unutrašnjem namještaju.

Iduće 1956. godine istraživanja su nastavljena. Tom prilikom do kraja je istražena starohrvatska crkva, kojoj su pojedini dijelovi zidova bili sačuvani više od 1 m³. S južne i jugoistočne strane crkve, na krševitoj kosi, otkrivena je i istražena nekropola koja je ukupno imala 136 grobova (v. plan nekropole). Istražujući grobove na jugozapadnom segmentu kompleksa, otkriveni su arhitektonski ostaci zgrade za koju se nije moglo odmah utvrditi kojem vremenu pripada, pa su iskopavanja na tom mjestu nastavljena i u ljetu godine 1957. Tom prigodom se na temelju nalaza arhitektonskih dekorativnih ulomaka u nasipu i kao spolije u grobovima i u kasnijim građevinama utvrdilo da otkriveni temeljni ostaci pripadaju rimskoj građevnoj fazi, čije su ruševine kao građevni materijal raznošene i upotrebljavane u druga kasnija zdanja.

GROBOVI I NJIHOV INVENTAR

Grob br. 1. — Obložnice su načinjene od neobrađena kamena i ploča, a pokriv su sačinjavale dvije veće nepravilne kamene ploče. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 28 x 50 x 32 cm, visina 20 cm, dubina od površine 90 cm. Muški kostur, dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod nogu pokojnika bile su ispremišane kosti djeteta. Kod desnog lakta nađena je jedna obična bakrena karičica, načinjena od savijene žice. Promjer joj iznosi 1,4 cm (Tab. I, 1).

Grob br. 2. — Obložne stijene i pokriv načinjeni su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 88 cm, širina 23 x 29 x 18 cm, visina 20 cm, dubina od površine 80 cm. Dječji kostur potpuno istrunuo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 3. — Obložne stijene i pokriv načinjene su od vapnenastih nepravilnih ploča i kamena. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 160 cm, širina 36 x 45 x 25 cm, visina 28 cm, dubina od površine 80 cm. Muški kostur dobro sačuvan, lijeva ruka pružena niz tijelo, a desna položena na udu. Na desnoj ruci nađen je prsten.

Prsten je od bronce, prilično je loše sačuvan. Iznutra je ravan, izvana konveksan. Prelomljen je, pa mu promjer iznosi oko 2 cm (Tab. I, 3).

Grob br. 4. — Obložne stijene načinjene od vertikalno usađenih kamenih ploča, a dijelom i od obična kamenja zidanog u suho. Pokriv su sačinjavale dvije veće vapnenaste ploče. Djelomično je oštećen. Oblika je ovalnog. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 160 cm, širina 40 x 45 x 20 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na prstu desne ruke nađen je prsten.

Prsten je od bronce, prilično je masivan. S unutarnje i s vanjske strane je blago zaobljen. Promjer mu iznosi 2 cm, a širina obruča 0,8 cm (Tab. I, 4).

Grob br. 5. — Obložne stijene su načinjene od neobrađena kamena zidanog usuho. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ.

³ Otkriveni arhitektonski kompleks, te pronađeni dijelovi unutrašnjeg crkvenog namještaja objavit će se naknadno.

Dimenzije: dužina 200 cm, širina 25 x 45 x 20 cm, visina 28 cm, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 6. — Obložne stijene su načinjene od neobrađena kamena i ploča. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 50 x 60 x 30 cm, visina 20 cm, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 7. — Obložne stijene su načinjene od nepravilnog kamenja i ploča. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 195 cm, širina 35 x 60 x 40 cm, visina 32, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje nađena je jedna jednojagodna naušnica, a na desnoj ruci prsten.

Karika naušnice je od bakra, a jagoda je, koju sačinjavaju dvije glatke spojene polutke, od srebra. Promjer karičice iznosi joj 2,9 cm (Tab. I, 7).

Prsten je od srebra. S unutrašnje strane je ravan, a s vanjske po sredini ima jedno rebro. Krajevi mu nisu spojeni, nego prelaze jedan preko drugoga. Na tom mjestu bila je prilemljena kasetta s okom koja je otpala. Prsten je malo deformiran, a promjer mu se kretao oko 2 cm (Tab. I, 7).

Grob br. 8. — Obložne stijene su načinjene od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 95 cm, širina 24 x 30 x 22 cm, visina 22 cm, dubina od površine 60 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje je nađena jedna obična karičica.

Karičica je od bakrene žice, malko je deformirana, a krajevi rastavljeni. Promjer joj iznosi 2 cm (Tab. I, 8).

Grob br. 9. — Obložne stijene su načinjene od neobrađena kamenja. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 100 cm, širina 25 x 30 x 20, visina 25 cm, dubina od površine 40 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom.

Naušnice su od srebra. Obje su jako oštećene. Jednoj je karičica na nekoliko mjesta prelomljena, a drugoj dio karičice i jagode je otpao. Jagode su načinjene od dvije spojene glatke polutke, jajolika su oblika, a po sredini su optočene dvostrukom pletenom filigranskom žicom. Promjer karičica se kretao oko 3 cm (Tab. I, 9).

Grob br. 10. — Obložne stijene su načinjene od neobrađena kamena. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 35 x 50 x 25 cm, visina 20 cm, dubina od površine 45 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 11. — Obložne stijene načinjene od tanjih pločica zidanih usuho. Pokriv od većih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 130 cm, širina 25 x 30 x 15 cm, visina 17 cm, dubina od površine 50 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 12. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Orijehtacija JI-SZ. Ovalnog je oblika. Dimenzije: dužina 105 cm, širina 23 x 33 x 28 cm, visina 18 cm, dubina od površine 50 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od srebra, dobro su sačuvane, krajevi su im rastavljeni. Promjer im iznosi 3 cm (Tab. I, 12).

Grob br. 13. — Obložne stijene su zidane od manjih pločica usuh. Pokriv su sačinjavale veće kamene ploče. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 27 x 42 x 13 cm, visina 23, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 14. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 100 cm, širina 28 x 30 x 29 cm, visina 30 cm, dubina od površine 45 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 15. — Načinjen od nepravilnih kamenih ploča. Dno mu je popločano tanjim pločicama. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 30 x 32 x 30 cm, visina 20 cm, dubina od površine 40 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije imao.

Grob br. 16. — U običnoj zemljanoj raci. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina kostura 145 cm, širina ramena 32 cm, bokova 37 cm, dubina od površine 48 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 17. — Lijeva obložna stijena od nepravilnih ploča, a desna je zid (nekadašnje arhitekture) zgrade. Pokriva nije imao. Pačetvorinasta je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 35 x 38 x 34 cm, visina 30 cm, dubina od površine 30 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 18. — Obložne stijene su od nepravilnih kamenih ploča. Pokriva nije imao. Orijehtacija I-Z. Ovalnog je oblika. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 37 x 48 x 23 cm, visina 29 cm, dubina od površine 40 cm. Kostur loše sačuvan. Spol nije određen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 19. — Obložne stijene i pokriv su od vapnenastih nepravilnih ploča. Trapezoidnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 140 cm, širina 40 x 37 x 18 cm, visina 20 cm, dubina od površine 40 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 20. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 38 x 24 x 46 cm, visina 20 cm, dubina od površine 40 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 21. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 123 cm, širina 42 x 38 x 39 cm, visina 28 cm, dubina od površine 43 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 22. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 195 cm, visina 26 cm, dubina od površine 40 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 23. — Grobna arhitektura oštećena, obložnice djelomično sačuvane. Dno popločano tanjim pločicama. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina kostura 180 cm, širina ramena 30 cm, bokova 40 cm, dubina od površine 120 cm. S desne strane lubanje nađene su dvije obične karičice.

Obje karičice su deformirane i polomljene. Načinjene su od savijene brončane žice. Promjer im se kretao oko 3 cm (Tab. I, 23).

Grob br. 24. — Istražen je samo donji dio groba, dok je nad gornjim dijelom nalegao zid samostanskog arhitektonskog sklopa. Obložne stijene tog dijela groba i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Oblik je nepoznat. Dužina istraženog dijela 75 cm, visina groba 20 cm, a dubina od površine 95 cm. Spol neutvrđen. Bez nalaza.

Grob br. 25. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 37 x 54 x 28 cm, visina 24 cm, dubina od površine 110 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 26. — Desna obložna stijena zidana usuho tanjim kamenim pločicama, a lijeva je živa stijena. Pokriv od nepravilnih kamenih ploča. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 120 cm, širina?, visina 20 cm, dubina od površine 76 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje se našla jedna naušnica s tri jagode.

Naušnica je od srebra, vrlo loše je sačuvana tako da je na nekoliko mjesta prelomljena, a srednja jagoda joj je potpuno otpala. Kuglaste jagode su perforirane trokutastim rupicama, koje na sastajalištu polutki imaju izgled romba. Na svakom sastajalištu i križanju površinskih prečki nalazi se stršeća uška. Promjer joj se kreće oko 3 cm (Tab. I, 26).

Grob br. 27. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 186 cm, širina 29 x 57 x 20 cm, visina 20 cm, dubina od površine 120 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 28. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Trapezoidnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 70 cm, širina 30 x 24 x 20 cm, visina 20 cm, dubina od površine 60 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Bez nalaza.

Grob br. 29. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 177 cm, širina 38 x 46 x 20 cm, visina 23 cm, dubina od površine 126 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Na lijevoj ruci je nađen jedan prsten, a kod boka jedna karika (alka).

Prsten je od bakra, dosta je tanak i deformiran je. Na mjestu gdje su mu spojeni krajevi je prelomljen. Iznutra je ravan, a vanjska strana mu je blago konveksna. Promjer mu se kreće oko 2 cm.

Brončana karika (alka) je eliptičnog presjeka. Pukla je u dva komada. Promjer joj iznosi 3,3 cm (Tab. II, 29).

Grob br. 30. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 33 x 37 x 30 cm, visina 34 cm, dubina od površine 90 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na položaju trbuha nađena je jedna karika.

Karika (alka) je od bronce. Eliptičasta je presjeka. Promjer joj iznosi 3,3 cm (Tab. II, 30).

Grob br. 31. — Obložne stijene i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 130 cm, širina 25 x 45 x 35 cm, visina 25 cm, dubina od površine 40 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 32. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 105 cm, širina 45 x 55 x 25 cm, visina 25 cm, dubina od površine 70 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 33. — Desna bočna strana je od nepravilnih kamenih ploča usadnica, a lijeva zidana neobrađenim kamenjem usuho. Pokriv je od ploča. Ovalna je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 185 cm, širina 40 x 48 x 35 cm, visina 22 cm, dubina od površine 110 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 34. — Obložnice i pokriv su od kamenih ploča. Dno popločano tanjim pločicama. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 210 cm, širina 40 x 38 x 39 cm, visina 26 cm, dubina od površine 157 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Uz lijevi bok kostura nađen je željezni nož.

Nož je vrlo loše sačuvan. Rđa ga je potpuno izgrizla, tako da je na nekoliko mjesta prelomljen. Dužina mu je iznosila oko 18 cm, od toga je pripadalo dršku 4,5 cm (Tab. II, 34).

Grob br. 35. — Obložnice su načinjene od nepravilnih ploča i kamena zidanog usuho. Pokriv su sačinjavale dvije veće ploče. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 185 cm, širina 25 x 45 x 23 cm, dubina od površine 153 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 36. — Obložnice su od nepravilnih ploča i kamena zidanog usuho. Pokriv od većih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 193 cm, širina 28 x 57 x 27 cm, visina 25 cm, dubina od površine 120 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 37. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 20 x 40 x 27 cm, visina 22 cm, dubina od površine 140 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. S jedne i s druge strane lubanje nađene su dvije naušnice s jednom jagodom i dvije obične karičice, a na lijevoj ruci prsten.

Naušnice su od srebra, dosta su loše sačuvane. Karike su im deformirane, a jagode koje sačinjavaju dvije spojene polutke prilično su nagrizene. Jednoj nedostaje jedna polutka, a drugoj je otpala. Promjer im se kretao oko 3 cm (Tab. II, 37).

Obične karičice su od bakrene žice. Na jednom kraju karike završavaju uškom, a na drugom petljom. Obje su nešto deformirane, a jedna je i prelomljena. Promjer duže osi im iznosi 2,5 cm, a kraće 2,1 cm (Tab. II, 37).

Prsten je od srebra. Prilično je loše sačuvan, tako da je na više mjesta izlomljen. Na vanjskoj strani obruča, uz jedan i drugi rub, apliciran je po jedan red dvostruko spletene filigranske žice. Između ta dva reda, u smjeru cikcak, također je prilemljena pletena filigranska nit, a slobodni prostor između njih ispunjen je malim ispupčenim bradavicama, što se postiglo iskucavanjem s unutarnje strane. Na vanjskoj strani je bila zaletovana kalota, oblika polukugle, čija je površina bila ukrašena malim kružnicama od filigranske žice, a na vrhu je stršila mala bradavica. Promjer se kretao oko 2 cm (Tab. II, 37).

Sl. 1. Kašić, Mastirine. Lokalitet Mastirine prije iskopavanja. Pogled s istoka

Sl. 2. Kašić, Mastirine. Početak iskopavanja na lokalitetu Mastirine. Pogled sa sjevera

Sl. 3. i 4. Kašić, Mastirine. Grobovi načinjeni od nepravilnog kamena zidanog usuho

Sl. 5. i 6. Kašić, Mastirine. Grobovi načinjeni od kamenih ploča i neobrađena kamena

Sl. 7. Kašić, Mastirine. Otkopani grob na živoj stijeni, djelomično načinjen nepravilnim kamenim pločama

Sl. 8. Kašić, Mastirine. Otkopani grob ovalnog oblika

Sl. 9. i 10. Kašić, Mastirine. Otkopani grobovi prije i nakon istraživanja

Grob br. 38. — Obložnice su od običnog kamena zidanog usuho. Pokriv je od nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 48 x 56 x 32 cm, visina 37 cm, dubina od površine 67 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod desne ruke nađen je prsten.

Prsten je od bronce. Iznutra je ravan, a duž vanjske površine uz rub, urezana su dva žljebića. Promjer mu iznosi 1,9 cm (Tab. II, 38).

Grob br. 39. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Trapezoidnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 188 cm, širina 43 x 38 x 30 cm, visina 40 cm, dubina od površine 70 cm. U grobu je bilo pet ispremiješanih kostura. Među kostima nađena je jedna pređica.

Pređica je od bronce, okrugla je i eliptičasta presjeka. Na stražnjem dijelu je tanja i na tom mjestu je pričvršćena igla. Promjer joj iznosi 1,1 cm (Tab. II, 39).

Grob br. 40. — Obložnice su od običnog kamena i ploča zidane usuho. Pokriv je od većih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 36 x 50 x 34 cm, visina 35 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Desna ruka pružena niz tijelo, a lijeva položena u krilo. Bez nalaza.

Grob br. 41. — Lijeva bočna strana obložena nepravilnim pločama usadnicama, a desna živa stijena. Pokriv je od nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 174 cm, širina 40 x 45 x 23 cm, dubina od površine 53 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke položene u krilo. Povrh kostura *in situ* u grobu su bile ispremiješane kosti prijašnje ukopanog mrtvaca. Po sredini groba među ispremiješanim kostima nađeno je šest komada prstena.

a) Brončani prsten, s unutrašnje i vanjske strane blago konveksan. Promjer mu iznosi 2,2 cm (Tab. III, 41).

b) Brončani prsten, trokutastog presjeka. Krajevi su mu bili spojeni s malom zakovicom. Prilično je deformiran. Promjer mu se kretao oko 2 cm (Tab. III, 41).

c) Bakreni prsten, iznutra je ravan, a duž vanjske strane uz rub urezana su dva žljebića. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. III, 41).

d) Bakreni prsten, iznutra je ravan a s vanjske strane blago konveksan. Promjer mu je 2 cm (Tab. III, 41).

e) Bakreni prsten, iznutra je ravan a s vanjske strane blago konveksan. Malko je deformiran. Promjer mu se kretao oko 1,8 cm (Tab. III, 41).

f) Brončani prsten, Iznutra je ravan, a duž vanjske strane su mu urezana dva žljebića. Promjer mu je 2 cm (Tab. III, 41).

Grob. br. 42. — Obložne stijene su od obična kamenja, a pokriv i dno od tanjih nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 43 x 43 x 36 cm, visina 26 cm, dubina od površine 125 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 43. — Obložnice, pokriv i dno su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 110 cm, širina 24 x 28 x 20 cm, visina 13 cm, dubina od površine 140 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 44. — Obložnice su od običnog kamenja, a pokriv i dno od nepravilnih tanjih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzija: dužina 190 cm, širina 30 x 55 x 20 cm, visina 24 cm. Kostur ranije devastiran. Bez nalaza.

Grob br. 45. — Obložnice su od običnog kamenja i ploča usadnica, dok je pokriv sačinjavala jedna veća kamena ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija SZ-JI. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 30 x 50 x 40 cm, dubina od površine 110 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na prstu lijeve ruke nađen je jedan prsten.

Prsten je od bakra, trokutastog je presjeka. Krajevi mu nisu spojeni već prelaze jedan preko drugoga. Vanjska strana obruča mu je ukrašena s dva reda urezanih cikcak linija. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. III, 45).

Grob br. 46. — Obložnice su od obična kamena i ploča zidanih usuho, dok je pokriv od većih nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 26 x 40 x 30 cm, visina 20 cm, dubina od površine 110 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na desnoj ruci nađen prsten.

Bakreni prsten, prilično je loše sačuvan, tako da je na nekoliko mjesta prelomljen. Iznutra je ravan, a vanjska strana mu je blago konveksna. Krajevi su mu spojeni malom zakovicom. Promjer mu je oko 1,8 cm (Tab. III, 46).

Grob br. 47. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 27 x 40 x 15 cm, visina 20 cm, dubina od površine 110 cm. Kostur slabo sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 48. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Pokriva nije imao. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 80 cm, širina 24 x 24 x 25 cm, visina 22 cm, dubina od površine 60 cm. Dječji kostur potpuno istrunuo. Na položaju lubanje nađene su dvije karičice s koljencima (?).

Karičice su od bakra, vrlo loše su sačuvane. Od jedne je ostao samo gornji dio, a od druge na jednom kraju puknuto koljence, načinjeno od tanke bakrene žice, jedan komadić joj nedostaje. Promjer bolje sačuvane iznosi 2,3 cm, a raster među krajevima 2 cm (Tab. III, 48).

Grob br. 49. — Obložne stijene su koso postavljene nepravilne kamene ploče usadnice, tako da ujedno sačinjavaju i pokriv. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 38 x 40 x 30 cm, visina 30 cm, dubina od površine 55 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 50. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča, sačuvane samo djelomično. Pokriva nije imao. Oblik neutvrđen. Orijehtacija S-J. Dimenzije: dužina 115 cm, širina 20 x 30 cm, visina 14 cm, dubina od površine 90 cm. Kostur slabo sačuvan. Bez nalaza.

Grob br. 51. — Lijeva obložnica je od nepravilnih kamenih ploča, dok su ostali dijelovi groba prije povađeni. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije dužine 180 cm, širine ramena 30 cm, bokova 35 cm, dubina od površine 60 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 52. — Obložnice i pokriv su načinjeni od nepravilnih kamenih ploča. Dno je popločano tanjim pločicama. Pačetvorinastog je oblika. Ori-

jentacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 153 cm, širina 43 x 42 x 32 cm, visina 32 cm, dubina od površine 20 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Desna ruka pružena niz tijelo, a lijeva položena na grudima. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od bakra, obje su deformirane i oštećene. Jedna je na dva mjesta prelomljena, a kod druge krajevi prelaze jedan preko drugoga. Ovalnog su oblika. Promjer duže osi iznosi im 2,6 cm, a kraće 2,1 cm (Tab. III, 52).

Grob br. 53. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 178 cm, širina 38 x 50 x 28 cm, visina 23 cm, dubina od površine 30 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od bronce, jedna je malko veća i načinjena je od nešto deblje žice. Objе su deformirane s rastavljenim krajevima. Promjer veće iznosi 1,9 cm, a manje 1,1 cm (Tab. III, 53).

Grob br. 54. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 135 cm, širina 30 x 38 x 28 cm, visina 15 cm, dubina od površine 30 cm. Dječji kostur loše sačuvan, većim dijelom istrunuo. Nalaza nije bilo.

Grob br. 55. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča. Pokriva nije imao. Orijehtacija I-Z. Ovalnog je oblika. Dimenzije: dužina 112 cm, širina 30 x 35 x 28 cm, visina 25 cm, dubina od površine 30 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Ispod lubanje je nađena obična karičica, a iznad glave u nasipu srednjovjekovni (mletački?) novčić.

Karičica je od srebra. Na jednom kraju završava s uškom, a na drugom je kukica, kojoj je otpao vrh. Malko je deformirana. Ovalnog je oblika, pa joj promjer duže osi iznosi 2,5 cm (Tab. III, 55).

Novčić je od srebra, ali vrlo izlizan tako da su mu slova jedva primjetljiva i nečitljiva. Pri jednom kraju uz rub ima malu rupicu (Tab. III, 55).

Grob br. 56. — Lijeва obložnica je od nepravilnih kamenih ploča, a desnu sačinjava živa stijena. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 120 cm, širina 30 x 35 x 23 cm, visina 20 cm, dubina 20 cm, dubina od površine 22 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Nalaza nije bilo.

Grob br. 57. — Desna obložnica je od obična kamenja, a lijevu sačinjava živa stijena. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 30 x 40 x 30 cm, visina 15 cm, dubina od površine 30 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na prstu desne ruke su nađena dva prstena.

Oba prstena su od bakra. Jedan je malko tanji, ali nešto širi. Iznutra i izvana je ravan. Krajevi su mu zaletovani. Drugi je izvana blago zaobljen. Krajevi mu se dodiruju. Promjer im je 2 cm (Tab. III, 57).

Grob br. 58. — Obložnice i pokriv su od vapnenastih nepravilnih ploča. Dno je popločano istim ali tanjim pločicama. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 160 cm, širina 23 x 44 x 20 cm, visina 15 cm, dubina od površine 25 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 59. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Dno je popločano istim ali tanjim pločicama. Trapezoidnog je oblika.

Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužina 150 cm, širina 40 x 30 x 20 cm, visina 15 cm, dubina od površine (?). Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen (vjerojatno žena?). Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od bakra, obje su ponešto deformirane. Jedna je načinjena od tanje, a druga od deblje žice. Ova druga ima elipsasti oblik, pa joj promjer duže osi iznosi 1,5 cm, a kraće 0,7 cm. Promjer prve iznosi 1,6 cm (Tab. IV, 59).

Grob br. 60. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužine 165 cm, širina 36 x 35 x 36 cm, visina 17 cm, dubina od površine 45 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 61. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Trapezoidnog je oblika. Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 45 x 38 x 35 cm, visina 30 cm, dubina od površine 70 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 62. — Lijeva obložnica i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča, a desnu obložnicu zamjenjuje živa stijena. Ovalnog je oblika. Orijentacija SI-JZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 38 x 40 x 25 cm, visina 25 cm, dubina od površine 30 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen (vjerojatno žena?). Ruke pružene niz tijelo. S jedne i s druge strane lubanje nađena je po jedna karičica s koljencem.

Karičice su od srebra. Koljenca su od srebrenog lima a imaju oblik valjka. Postavljena su na jednom kraju karike. Promjer im iznosi 3 cm (Tab. III, 62).

Grob br. 63. — Izduben u živog stijeni. Pokriva nija imao. Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužina 130 cm, širina 25 x 30 x 20 cm, visina 10 cm, dubina od površine 10 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 64. — Lijeva obložnica je od nepravilnih kamenih ploča, a desna je od žive stijene. Pokriv sačinjavaju tanje kamene ploče. Trapezoidnog je oblika. Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužina 199 cm, širina 54 x 48 x 27 cm, visina 25 cm, dubina od površine 30 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke položene na grudima. Nalaza nije imao.

Grob br. 65. — Obložnice su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijentacija I-Z. Dimenzije: dužina 220 cm, širina 35 x 48 x 25 cm, visina 57 cm, dubina od površine 70 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice, a na položaju trbuha jedan pršljen.

Karičice su od bakra. Jedna je malko veća i ovalnog je oblika, dok je druga deformirana. Promjer duže osi veće karičice je 2,1 cm, a kraće 1,7 cm. Promjer manje je 1,8 cm (Tab. IV, 65).

Pršljen je od opeke, okruglog je oblika. Promjer mu iznosi 2,4 cm, a središnje rupe 0,9 cm; debljina 0,4 cm (Tab. IV, 65).

Grob br. 66. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijentacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 165 cm, širina 48 x 49 x 45 cm, visina 35 cm, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađene dvije naušnice.

Naušnice su od srebra. Jedan kraj karike završava sa S-nastavkom, a drugi s kvačicom za zakopčavanje. Donja polovica karike ispunjena je spiralno uvijenom tankom srebrnom žicom. Promjer im iznosi 2,7 (Tab. IV, 66).

Grob br. 67. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 210 cm, širina 30 x 40 x 25 cm, visina 35 cm, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke položene na karlici. Na desnoj ruci nađen je tanki prsten.

Prsten je od srebra, četverokutnog presjeka. Krajevi mu nisu bili spojeni, ali su se dodirivali. Na jednom mjestu je prelomljen. Promjer mu se kretao oko 2 cm (Tab. IV, 67).

Grob br. 68. — Desnu obložnicu sačinjavaju dvije nepravilne kamene ploče, a lijevu stijena. Pokriv je također od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 197 cm, širina 30 x 48 x 28 cm, visina 30 cm, dubina od površine 80 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke prekrižene na grudima. Bez nalaza.

Grob br. 69. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Dno popločano tanjim istim pločicama. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 82 cm, širina 26 x 25 x 22 cm, visina 24 cm, dubina od površine 15 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od srebra. Jedna je dosta deformirana i na nekoliko mjesta napukla. Promjer bolje sačuvane iznosi 2,4 cm, a deformirane oko 2 cm (Tab. IV, 69).

Grob br. 70. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 122 cm, širina 26 x 27 x 25 cm, visina 22 cm, dubina od površine 50 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Nalaza nije bilo.

Grob br. 71. — Desna obložnica je od zidanog kamena obljepljena žbukom, a lijeva je živa stijena. Pokriv sačinjava jedna veća kamena ploča, obljepljena također žbukom. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 50 x 60 x 30 cm, visina 40 cm, dubina od površine 80 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke položene na karlici. Kod lubanje je nađena jedna obična karičica.

Karičica je od srebrenе žice, duguljastog je oblika. Prelomljena je i manji dio joj nedostaje. Promjer duže osi iznosi joj oko 1,5 cm, a kraće 0,5 cm (Tab. IV, 71).

Grob br. 72. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 166 cm, širina 26 x 45 x 25 cm, visina 25 cm, dubina od površine 70 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 73. — Obložnice su od nepravilnih kamenih ploča usadnica, a dijelom i živa stijena. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 150 cm, širina 30 x 50 x 30 cm, visina 20 cm, dubina od površine 30 cm. Dislociran dječji kostur. Nalaza nije bilo.

Grob br. 74. — Obložnice su od kamenih pločica zidanih usuhom. Pokriv je od većih nepravilnih ploča, a dno od manjih istih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 130 cm, širina 20 x 30 x 16 cm, visina 27 cm, dubine od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije jednojagodne naušnice, a na desnoj ruci zlatni prsten.

Naušnice su od srebra. Na jednom kraju karike pričvršćena im je jagoda koju sačinjavaju dvije spojene polutke ukrašene trokutastim poljima od granuliranih zrnaca. Obje su karike ponešto deformirane i imaju ovalan oblik. Promjer duže osi im iznosi 2,5 cm, a kraće 2,1 cm (Tab. IV, 74).

Prsten je od zlata, tanak je i okruglog je presjeka. Na vanjskoj strani je proširen u obliku elipse, a na tom proširenju je prilemljena mala kasetna ovalnog oblika, u kojoj je smješteno stakleno zrno zelene boje. Prsten je deformiran, pa mu promjer duže osi iznosi 1,4 cm, a kraće 1,1 cm (Tab. IV, 74).

Grob br. 75. — Obložnice su od manjih kamenih pločica zidanih usuhu. Pokriv od više većih istih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 144 cm, širina 22 x 40 x 30 cm, visina 29 cm, dubina od površine 80 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje nađene su dvije obične karičice.

Karičice su od bakra, tanke su i vrlo su loše sačuvane. Obje su deformirane i polomljene. Na jednom kraju karičice su završavale s uškom, a na drugom s petljom. Kod jedne karike uška je otpala. Promjer im se kretao oko 2,8 cm (Tab. IV, 75).

Grob br. 76. — Obložnice su sačinjavale po jedna veća nepravilna kamena ploča. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 140 cm, širina 28 x 35 x 25 cm, visina 26 cm, dubina od površine 50 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 77. — Obložnice su od poredana obična kamena. Pokriva nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 127 cm, širina 22 x 30 x 17 cm, visina 25 cm, dubina od površine 40 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađena dva zrna od ogrlice.

Zrnca su od staklene paste. Jedno je veće i sivkaste je boje, a drugo manje je zelenkaste boje (Tab. IV, 77).

Grob br. 78. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 39 x 40 x 36 cm, visina 20 cm, dubina od površine 50 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na desnoj ruci je nađen prsten.

Prsten je od bronce, malko je deformiran. S unutrašnje strane ruke je tanji, a prema van se sve više širi i prelazi u pačetvorinastu plohu na kojoj se opažaju tragovi gravira. Zbog nagriženosti nije moguće pobliže odrediti o kojem se motivu radi. Iznutra je manje, a s vanjske strane više zaobljen. Promjer mu iznosi 1,9 cm (Tab. V, 78).

Grob br. 79. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih debljih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 115 cm, širina 22 x 30 x 20 cm, visina 17 cm, dubina od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom, a na grudnom košu četiri aplikacije.

Naušnice su od srebra, obje ponešto oštećene. Jednoj nedostaje dio jagode, a kod druge je deformirana karika. Jagode sačinjavaju dvije spojene glatke polutke. Gdje se polutke spajaju optočene su jednom filigranskom niti. Promjer im se kretao oko 3,7 cm (Tab. V, 79).

Aplike su od bakra, okruglog su oblika, a svaka je ponešto oštećena. Površina im je ukrašena s po sedam ispupčenih bradavica, načinjene tehnikom iskucavanja. Svaka aplika ima po tri male rupice s pomoću kojih su se pričvršćivale za odjeću. Promjer im je 2 cm (Tab. V, 79).

Grob br. 80. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 210 cm, širina 23 x 40 x 17 cm, visina 20 cm, dubina od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađene tri karičice sa S-nastavkom, jedna naušnica s jednom jagodom, jedna obična karičica i deset zrnaca od ogrlice.

Karičice sa S-nastavkom su od srebra. Jedna je dobro sačuvana, dok je dvijema otpao S-nastavak. Promjer im iznosi 1,1 cm (Tab. V, 80).

Naušnica je od srebra, malko je deformirana, a jajolika jagoda oksidacijom nagrizenana. Vanjska površina jagode je ukrašena s naizmjenično postavljenim trokutićima i rombima od granuliranih zrnaca. Promjer joj iznosi 3 cm (Tab. V, 80).

Karičica je od srebra, dobro je sačuvana. Promjer joj iznosi 1,8 cm (Tab. V, 80).

Zrnca od ogrlice su načinjena od staklene paste loše kvalitete, različite su boje, ipak prevladava bijela i žutkasto-zelenkasta boja (Tab. V, 80).

Grob br. 81. — Obložnice su od poluobrađena zidana kamenja. Pokriva nije imao. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 220 cm, širina 43 x 48 x 47 cm, visina 18 cm, dubina od površine 65 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke položene na grudima. Nalaza nije bilo.

Grob br. 82. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 123 cm, širina 28 x 35 x 15 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom i tri aplikе.

Naušnice — ukosnice su od srebra, obje su ponešto oštećene i deformirane. Jajolike jagode su ukrašene malim trokutićima ispunjenim granuliranim zrcima. Poneki trokutići se po jednoj stranici spajaju i daju izgled romba. Promjer im iznosi 4,5 cm (Tab. V, 82).

Aplike su od tanke kvadrataste brončane pločice s izbočenom sredinom, načinjeno tehnikom prešanja. Pri svakom uglu probušena je po jedna mala rupica s pomoću kojih se pričvršćivala za odjeću, ili su se spajale jedna s drugom u obliku dijadema. Sve tri su ponešto oštećene. Dužina im je 7, a širina 8 cm (Tab. V, 82).

Grob br. 83. — Obložnice su od manjih kamenih ploča zidanih usuho. Pokriv je od većih ploča nepravilna oblika. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 174 cm, širina 30 x 40 x 25 cm, visina 28 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Sa strane lubanje su nađene dvije obične karičice i jedna karičica s nastavkom u obliku slova »S«.

Obične karičice načinjene su od brončane žice, obje su deformirane. Jednoj se krajevi dodiruju, dok su kod druge rastavljeni. Promjer im se kretao oko 2,5 cm. Karičica sa S-nastavkom također je od bronce; promjer joj je 1,5 cm (Tab. VI, 83).

Grob br. 84. — Obložnice su od manjih pločica zidanih usuho. Pokriv je od većih ploča nepravilna oblika. Orijehtacija JI-SZ. Ovalnog je obli-

ka. Dimenzije: dužina 188 cm, širina 38 x 50 x 35 cm, visina 30 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 85. — Obložnice i pokriv su od debljih kamenih ploča nepravilna oblika. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 110 cm, širina 20 x 28 x 20 cm, visina 17 cm, dubina od površine 50 cm. Dječji kostur (ženski) dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Jedna karičica je od srebra, a druga od bakra. Srebrna je deblja i manja. Promjer joj iznosi 1,5 cm. Bakrena karičica je ovalnog oblika, tako da joj promjer duže osi iznosi 2,3 cm, a kraće 1,6 cm (Tab. VI, 85).

Grob br. 86. — Lijeva obložnica je od manjih pločica zidanih usuho, a desna je živa stijena. Pokriv je od većih nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 146 cm, širina 23 x 65 x 33 cm, visina 23 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom.

Naušnice — ukosnice su od srebra. Jajolike jagode načinjene su od dvije spojene polutke koje su po dužini podijeljene na četiri polja omeđene tankom filigranskom žicom. Polja su ispunjena granuliranim zrcima u obliku trokuta. Krajevi jagoda do karike optočeni su malom kružnicom od filigranske niti. Dobro su sačuvane, promjer im iznosi 5,5 cm (Tab. VI, 86).

Grob br. 87. — Obložnice i pokriv su od debljih kamenih ploča nepravilna oblika. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 175 cm, širina 25 x 32 x 26 cm, visina 23 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje nađene su dvije karičice sa S-nastavkom, a na desnoj ruci prsten.

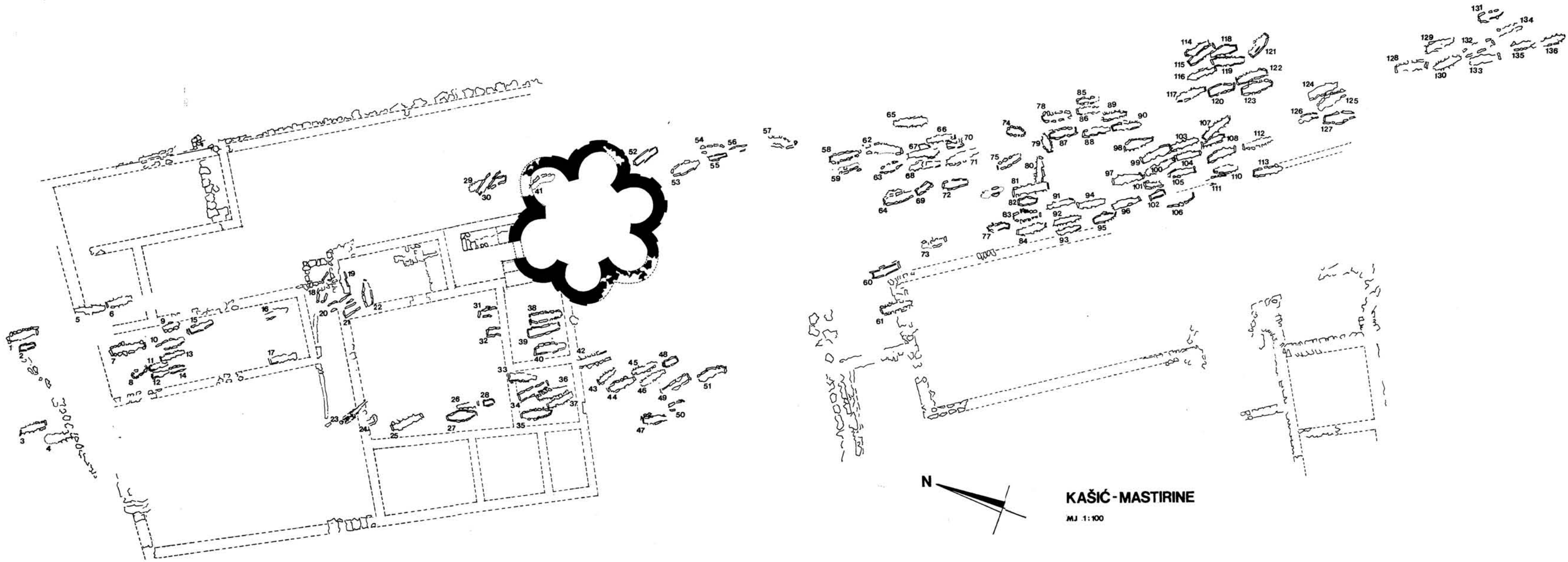
Karičice su od srebra, dobro su sačuvane samo što je jednoj otpao dijelčić S-nastavka. Obruč im je tordiran, a S-nastavak prilično spljošten, što se postiglo kovanjem. Promjer im iznosi 1,7 cm (Tab. VI, 87).

Prsten je od bakrenog tankog lima. Iznutra i izvana je ravan. Vanjska površina mu je ukrašena urezanim kružnicama s malom točkom u sredini. Krajevi su mu spojeni sa zakovicom. Prilično je deformiran. Promjer mu se kretao oko 2,2 cm (Tab. VI, 87).

Grob br. 88. — Obložnice su od manjih pločica zidanih usuho, pokriv od većih nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 164 cm, širina 30 x 46 x 34 cm, visina 30 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje je nađena jedna naušnica s jagodom.

Naušnica — ukosnica je od srebra, dobro je sačuvana. Jajolika jagoda je načinjena od dvije spojene polutke. Površina im je ukrašena trokutima ispunjenim granuliranim zrcima i malim kružnicama. Na jagodi se primjećuju tragovi pozlate. Promjer joj iznosi 5,5 cm (Tab. VI, 88).

Grob br. 89. — Obložnice su od manjih kamenih pločica zidanih usuho. Pokriv je od nekoliko većih istih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 150 cm, širina 30 x 36 x 20 cm, visina 25 cm, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije veće i jedna manja obična karika.

KAŠIĆ-MASTIRINE

MJ 1:100

Karičice su od bronce. Kod jedne veće karike krajevi su malno rastvoreni, a kod druge prelaze jedan preko drugog. Promjer im iznosi 2,8 cm. Manja karičica je duguljasta oblika, a načinjena je od spljoštene žice. Promjer duže osi joj iznosi 1,6, a kraće 0,6 cm (Tab. VI, 89).

Grob br. 90. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 175 cm, širina 23 x 50 x 20 cm, visina 27 cm, dubina od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 91. — Obložne stijene sačinjava živa stijena. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 183 cm, širina 40 x 45 x 35 cm, visina 27 cm, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 92. — Obložnice i pokriv su od grubih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 187 cm, širina 29 x 46 x 17 cm, visina 25 cm, dubina od površine 69 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice i zrno od ogrlice.

Jedna karičica je od srebra, a druga od bakra. Kod obiju se krajevi dodiruju. Promjer im iznosi 1,2 cm. Zrno je od jednostavne staklene paste sivkasto-plave boje. Promjer mu iznosi 1,4 cm, a središnje rupe 0,6 cm (Tab. VII, 92).

Grob br. 93. — Obložnice i pokriv su od grubih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 158 cm, širina 27 x 35 x 23 cm, visina 27 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 94. — Obložnice su od manjih kamenih pločica zidanih usuho. Pokriv i uzglavnica su od većih istih ploča. Pačetrovinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 195 cm, širina 45 x 45 x 39 cm, visina 25 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 95. — Obložnice i pokriv su od debljih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 34 x 50 x 23 cm, visina 23 cm, dubina od površine 50 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 96. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 37 x 48 x 20 cm, visina 20 cm, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 97. — Obložnice su od manjih kamenih ploča zidanih usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 23 x 45 x 15 cm, visina 23 cm, dubina od površine 65 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 98. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 173 cm, širina 31 x 38 x 25 cm, visina 23 cm, dubina od površine 45 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 99. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 195 cm, širina 35 x 45 x 25 cm, visina 30 cm, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 100. — Obložnice su od manjih kamenih pločica zidanih usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od većih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 193 cm, širina 34 x 54 x 30 cm, visina 33 cm, dubina od površine 65 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 101. — Obložnice su od kamenih pločica zidanih usuho. Pokriv, donožnica i uzglavnica su od većih istih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 108 cm, širina 19 x 24 x 22 cm, visina 16 cm, dubina od površine 40 cm. Dječji kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 102. — Obložnice i pokriv su od vapnenastih nepravilnih ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 80 cm, širina 25 x 22 x 19 cm, visina 35 cm, dubina od površine 45 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Bez nalaza.

Grob br. 103. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 30 x 38 x 25 cm, visina 23 cm, dubina od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom.

Naušnice su od srebra, jednoj je otpala jagoda. Kod čitave jagoda ima jajolik oblik, glatke je površine, a načinjena je od dvije spojene polutke. Po sredini, gdje se te polutke spajaju, optočena je s dva reda od dvostruko spletene filigranske žice. Promjer im iznosi 3,3 cm (Tab. VII, 103).

Grob br. 104. — Obložnice i pokriv su od debljih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 24 x 38 x 20 cm, dubina od površine 75 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neodređen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 105. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 156 cm, širina 25 x 45 x 23 cm, visina 20 cm, dubina od površine 45 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Bez nalaza.

Grob br. 106. — Lijeva obložnica je od kamenih pločica zidanih usuho, a desna nedostaje. Pokriv i donožnica su od nepravilnih većih vapnenastih ploča. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, visina 28 cm, dubina od površine 60 cm. Kostur dosta slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Lijeva ruka položena na grudima, a položaj desne ruke neutvrđen. Bez nalaza.

Grob br. 107. — Obložnice su od kamenih pločica i neobrađena kamena zidanog usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica od nepravilnih su ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 193 cm, širina 32 x 47 x 23 cm, visina 33 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 108. — Obložnice su od neobrađena kamena. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 30 x 50 x 40 cm, visina 25 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 109. — Obložnice su od kamenih pločica i neobrađena kamena zidanog usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 178 cm, širina 30 x 47 x 23 cm, visina 35 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 110. — Lijeva obložnica je od neobrađena kamena zidanog usuho, a desna je živa stijena. Pokriv je od jedne monolitne vapnenaste ploče. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 194 cm, širina 40 x 60 x 44 cm, visina 30 cm, dubina od površine 50 cm. Dva kostura muški i ženski, jedan iznad drugoga, oba *in situ*. Ruke su im pružene niz tijelo. Ispod lubanje gornjeg ženskog kostura nađene su dvije karičice. Jedna je obična, dok je druga s nastavkom u obliku slova »S«. Na desnoj ruci muškog (donjeg) kostura nađen je prsten.

Karičice su od bakra, dosta su deformirane. Običnoj karičici je jedan kraj zavrnut unazad, dok je drugoj manji komadić otpao. Promjer prve iznosi 1,5 cm, a druge 1,7 cm (Tab. VII, 110).

Prsten je od bronce. Iznutra je manje, a izvana više zaobljen. Promjer mu iznosi 2,1 cm (Tab. VII, 110).

Grob br. 111. — Obložnice su djelomično sačuvane, a bile su od neobrađena kamena i žive stijene. Pokriv je od nepravilnih kamenih ploča. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije neutvrđene. Kostur dislociran. Bez nalaza.

Grob br. 112. — Desna obložnica je od kamenih pločica zidanih usuho, a lijeva je živa stijena. Pokriv i uzglavnica su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 192 cm, širina 28 x 43 x 20 cm, visina 20 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Među ispremiješanim kostima prije umrlog mrtvaca, koje su bile iznad kostura *in situ*, nađena je jedna obična karičica i fragment druge.

Karike su od bakra. Jedna je dobro sačuvana, okruglog je oblika s rastavljenim krajevima, dok drugoj veći dio nedostaje. Promjer sačuvane iznosi 2,3 cm (Tab. VII, 112).

Grob br. 113. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 195 cm, širina 30 x 38 x 32 cm, visina 20 cm, dubina od površine 30 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 114. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih vapnenastih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 163 cm, širina 35 x 54 x 22 cm, visina 25 cm, dubina od površine 55 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karike su od bronce. Jednoj je jedan kraj zašiljen i dodiruje se s drugim krajem, dok kod druge krajevi prelaze jedan preko drugoga. Promjer im je 2,8 cm (Tab. VII, 114).

Grob br. 115. — Obložnice su od neobrađena kamena i ploča zidanih usuho. Pokriv su sačinjavale dvije veće ravne ploče. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 34 x 56 x 25 cm, visina 32 cm, dubina od površine 60 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 116. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 34 x 50 x 23 cm, visina 22 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje je nađena jedna naušnica-ukosnica s jednom jagodom.

Naušnica je od srebra, dosta je deformirana i na jednom mjestu napukla. Jagoda je načinjena od spiralno zavijene srebrenе tanje žice, tako da je prema krajevima uža, a prema sredini šira. Promjer karike iznosi 3,5 cm (Tab. VII, 116).

Grob br. 117. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 195 cm, širina 35 x 42 x 18 cm, visina 27 cm, dubina od površine 55 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 118. — Obložnice su od neobrađena kamena i ploča zidanog usuho. Pokriv i donožnica su od većih ploča. Uzglavnice nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 165 cm, širina 25 x 47 x 30 cm, visina 30 cm, dubina od površine 80 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje je nađena jedna obična karičica, a na grudnom košu još dvije obične karičice.

Karičica nađena ispod lubanje je od srebra, duguljastog je oblika, a jedan joj je kraj zašiljen. Promjer duže osi iznosi joj 2,1 cm, a kraće 0,9 cm (Tab. VII, 118 u sredini).

Druge dvije karičice su od deblje brončane žice. Jednoj su oba kraja zašiljena, a kod druge je čitava površina rebrasta. Obje su ponešto deformirane. Promjer im se kreće oko 1,8 cm (Tab. VII, 118).

Grob br. 119. — Obložnice su od manjih pločica zidanih usuho. Pokriv i uzglavnica su od ravnih kamenih ploča. Donožnice nije imao. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 210 cm, širina 21 x 48 x 22 cm, visina 20 cm, dubina od površine 65 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije naušnice s jednom jagodom.

Naušnice su od srebra. Jednoj je karika deformirana, a drugoj jedan dio nedostaje. Jagode su jajolika oblika. Površina im je ukrašena s po pet polja u obliku elipse omeđene granuliranim zrcima. Promjer bolje sačuvane iznosi 2 cm (Tab. VIII, 119).

Grob br. 120. — Desna obložnica je od obična kamena zidanog usuho, a lijeva je od vapnenastih ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 173 cm, širina 38 x 50 x 26 cm, visina 23 cm, dubina od površine 90 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje su nađene dvije obične karičice.

Karičice su od bakra, obje su oksidacijom dosta nagrizenе i stanjene. Promjer im iznosi 2,5 cm (Tab. VIII, 120).

Grob br. 121 — Desna obložnica je od nepravilnih kamenih ploča, lijeve nije imao. Pokriv, uzglavnica, donožnica i dno su od manjih i većih nepravilnih ploča. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 140 cm, širina neutvrđena, dubina od površine 80 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje je nađena jedna jednojagodna naušnica.

Naušnica je od srebra. Na jednom kraju karike pričvršćena je okrugla jagoda, čija je površina ispunjena granuliranim zrcima u obliku prstena. Promjer karike joj iznosi 2,5 cm (Tab. VIII, 121).

Grob br. 122. — Obložnice su od manjih pločica zidanih usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od nepravilnih kamenih ploča usadnica. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 191 cm, širina 33 x 48 x 27 cm, visina 30 cm, dubina od površine 70 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 123. — Obložnice su od obična kamena i ploča zidanog usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 30 x 57 x 20 cm, visina 24 cm, dubina od površine 70 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Ispod lubanje je nađena jedna jednojagodna naušnica i jedno zrno od ogrlice, a na desnoj ruci prsten.

Naušnica je od bronce, deformirana je i na jednom mjestu prelomljena. Jagoda je jajolikog oblika, glatke površine. Načinjena je od dvije polutke koje su po sredini zavrćene i spojene. Promjer joj se kretao oko 2,5 cm (Tab. VIII, 123).

Zrno od ogrlice je načinjeno od jednostavne staklene paste, žutkaste boje. Promjer mu iznosi 0,7 cm (Tab. VIII, 123).

Prsten je od bronce, trokutastog je presjeka, a krajevi su mu spojeni s malom zakovicom. Promjer mu iznosi 1,8 cm (Tab. VIII, 123).

Grob br. 124. — Obložnice su djelomično sačuvane, većim djelom grob je uništen. Orijehtacija JI-SZ. Kostii dislocirane. Bez nalaza.

Grob br. 125. — Lijeva obložnica je od obična kamena, a desna je živa stijena. Pokriv je od nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 30 x 60 x 22 cm, visina 20 cm, dubina od površine 60 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Kod lubanje se našla jedna jednojagodna naušnica, a na lijevoj ruci prsten.

Naušnica je od srebra, dosta je deformirana i oštećena. Jagoda je jajolikog oblika, glatke površine. Načinjena je od dvije spojene polutke. Po sredini gdje se polutke spajaju optočena je s dva reda filigranske žice. Promjer joj se kretao oko 2,5 cm (Tab. VIII, 125).

Prsten je od srebra, dosta je masivan. Iznutra je ravan, a s vanjske strane je dosta zaobljen. Na unutrašnjoj strani, gdje mu se krajevi dodiruju, malko je tanji. Promjer mu iznosi 1,8 cm, širina deblje strane 0,5 cm (Tab. VIII, 125).

Grob br. 126. — Lijeva obložnica je od nepravilnih kamenih ploča usadnica, a desna je od žive stijene. Pokriv je od ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 116 cm, širina 30 x 44 x 20 cm, visina 15 cm, dubina od površine 45 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 127. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija I-Z. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 26 x 55 x 23 cm, visina 23 cm, dubina od površine 53 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 128. — Obložnice su od obična kamena i ploča zidanog usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od ploča. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 190 cm, širina 50 x 45 x 46 cm, visina 24 cm, dubina od površine 30 cm. Muški kostur sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 129. — Lijeva obložnica je od kamenih pločica zidanih usuho. Pokriv, uzglavnica i donožnica su od većih vapnenastih ploča. Oval-

nog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 42 x 50 x 30 cm, visina 30 cm, dubina od površine 65 cm. Muški kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 130. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 182 cm, širina 22 x 41 x 18 cm, visina 20 cm, dubina od površine 50 cm. Ženski kostur dobro sačuvan. Ruke pružene niz tijelo. Na lijevoj ruci nađen prsten.

Prsten je od srebra. Dosta je tanak. Iznutra je ravan, a s vanjske strane je blago konkavan. Promjer mu iznosi 1,9 cm (Tab. VIII, 130).

Grob br. 131. — Obložnice su od obična kamena, a pokriv od nepravilnih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 114 cm, širina 19 x 29 x 20 cm, visina 22 cm, dubina od površine 55 cm. Dječji kostur slabo sačuvan. Bez nalaza.

Grob br. 132. — Desna obložnica je djelomično od manjih kamenih pločica, a lijevu sačinjava živa stijena. Pokriv i donožnica su od vapnenastih ploča. Uzglavnice nije imao. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 210 cm, širina 40 x 40 x 34 cm, visina 21 cm, dubina od površine 30 cm. Kostur sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 133. — Obložnice mu sačinjava živa stijena. Pokriv i donožnica su od nepravilnih kamenih ploča. Uzglavnice nije imao. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SI. Dimenzije: dužina 200 cm, širina 40 x 40 x 39 cm, visina 25 cm, dubina od površine 50 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 134. — Obložnice mu sačinjava živa stijena. Pokriva, uzglavnice i donožnice nije imao. Oblik neutvrđen. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 200 cm, visina 22 cm, dubina od površine 30 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 135. — Desna obložnica je od nepravilnih kamenih ploča, a lijevu sačinjava živa stijena. Pokriva, uzglavnice i donožnice nije imao. Dno je popločano tanjim pločicama. Pačetvorinastog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 170 cm, širina 40 x 40 x 32 cm, visina 17 cm, dubina od površine 25 cm. Kostur slabo sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Bez nalaza.

Grob br. 136. — Obložnice i pokriv su od nepravilnih kamenih ploča. Ovalnog je oblika. Orijehtacija JI-SZ. Dimenzije: dužina 180 cm, širina 30 x 42 x 30 cm, visina 30 cm, dubina od površine 50 cm. Kostur dobro sačuvan. Spol neutvrđen. Ruke pružene niz tijelo. Nalaza nije bilo.

OPCA KARAKTERISTIKA GROBLJA

Zbog izrazito nepodesne konfiguracije terena većina grobova na Mastirinama bila je orijentirana u pravcu jugoistok-sjeverozapad (99 grobova). Mnogo manji broj grobova imao je pravilnu orijentaciju istok-zapad (33 groba), dok je nekoliko grobova bilo okrenuto i u drugim pravcima. Tako su u pravcu jugozapad-sjeveroistok bila okrenuta 2 groba, a u pravcu sjever-jug 1 grob, i u smjeru sjeveroistok-jugozapad 1 grob. Kako vidimo, orijentacija grobova na Mastirinama se u priličnoj mjeri razlikuje od uobičajene orijentacije istok-zapad, koju susrećemo kod većine gro-

blja na području Dalmacije.⁴ No unatoč toj činjenici moramo konstatirati da se i na ovoj nekropoli u orijentaciji grobova očituje pretežno usmjeren smjer ukopavanja. Takvu orijentaciju je bez sumnje diktirala konfiguracija tla, zapravo krševita kosa, koja sa svojim hrbatom teče u smjeru jugoistok-sjeverozapad, kao što je orijentirana i većina grobova.

Iz istog razloga, tj. krševitosti tla, i dubina grobova je bila različita. Grobovi smješteni na samoj kosi dosta su plići, dok je onima na padini relativna dubina bila nešto veća. U najvećoj dubini bili su grobovi br. 27, 29, 34, 35, 36, 37, 42 i 43, a ona je iznosila od 120 do 157 cm, dok su se u najmanjoj dubini našli grobovi br. 23, 52, 56, 58, 63, 69 i 135, a ona je iznosila od 10 do 25 cm. Inače se njihova relativna dubina najčešće kreće od 30 do 80 cm, dok dubina samih grobova oscilira između 25 do 35 cm. Dimenzije grobova su, iz razumljivih razloga, također različite. One su ovisile o visini pokojnika. Najmanji je grob br. 28 s dužinom od 70 cm, a najveći je br. 65 i 81, koji su dugi 220 cm. Širina grobova do glave u najviše slučajeva kretala se između 45 do 60 cm, a do stopala od 25 do 40 cm.

Kao i kod većine nekropola ovog područja, tako i na nekropoli Mastirine susrećemo tri tipa grobova, i to: ovalne, pačetrovornaste i trapezoidne. Ovalni grobovi su i ovdje najbrojniji (sl. 3, 4, 6, 8, 10), a njih je bilo 94. Pačetrovornastog oblika bilo je 24 groba (sl. 5), a trapezoidnog svega 5 grobova. Zbog oštećenosti grobne arhitekture oblik se nije mogao utvrditi kod 12 grobova, dok je samo jedan grob (br. 16) bio bez arhitekture, tj. mrtvac je pokopan u običnu zemljanu raku.

Svi grobovi, bez obzira na to kojem tipu pripadaju, načinjeni su od vapnenastih nepravilnih ploča, zatim od neobrađenih kamenih lomljenaca, ili pak u kombinaciji ploča i kamena (sl. 3—10). Obložne stijenske grobova sačinjavale su dvije, tri pa ponegdje i više vertikalno nasadenih nepravilnih kamenih ploča, ili uslojenog (zidanog) u više redova neobrađena kamena ili u kombinaciji ploča i kamena. Pri uzglavlju i do stopala bila je jedna takva ploča ili kamen, dok su pokriv sačinjavale dvije ili više manjih nepravilnih istih ploča (sl. 9). Grobovi br. 5—7, 9—10, 16—18, 23—30, 47—48, 50—51, 55—57, 59, 63, 73, 76, 77, 81, 124, 134—135 nisu imali pokriv. Kod većine grobova dno je sačinjavala obična zemlja, ili su se, zbog strukture terena, mrtvaci polagali na prirodnu liticu (sl. 7). No, bilo je i grobova kod kojih je dno bilo popločano tanjim pločicama, a to su grobovi br. 15, 23, 34, 42—44, 52, 58, 69, 71, 74, 121 i 135. Jedino kod groba br. 71 obložnice i pokriv bili su oblijepljeni malternom smjesom.

S obzirom na to da su i na ovoj nekropoli, kao i kod svih istraživanih nekropola na području Dalmacije, oblici grobne arhitekture potpuno identični, to smo ovdje izostavili razmatranje načina gradnje grobova i njihove specifičnosti, iz razloga što smo o tome prije potanko raspravljali prilikom osvrta na dosad istražene nekropole na području omeđenom rijekama Zrmanjom i Cetinom.⁵ Isto tako smo na istom mjestu ukazali na to da se kronologija grobova ne može sa sigurnošću određivati po njihovim oblicima, već nam za to, kao pouzdani elementi na temelju ko-

⁴ D. Jelovina, Nekropole, 70.

⁵ *Id.*, o. c., 70—73.

jih se mogu izvlačiti sigurniji zaključci o vremenskoj pripadnosti nekih grobova, mogu poslužiti samo grobni kulturni inventar,⁶ pa se sada na toj problematici nećemo zadržavati.

U grobovima je uglavnom bio ukopan po jedan pokojnik. Po više ukopa bilo je u 22 groba, i to u grobovima: br. 1, 5, 10, 13, 17, 26, 32 (po 2 mrtvaca), 39 (5 mrtvaca), 41, 45 (2 mrtvaca), 61 (3 mrtvaca), 67, 68, 92, 110, 112, 113, 117, 121, 122, 127 i 130 (2 mrtvaca). U grobu br. 110 bila su *in situ* dva kostura odraslih osoba muškarca i žene (sl. 4). Kosturi su ležali jedan iznad drugoga, tako da je donji kostur, kojemu je nedostajala lijeva potkoljencična kost, pripadao muškarcu.

Kosturi u svim grobovima bili su u ispruženom položaju na leđima s glavom položenom na zatiljku. Ali je i ovdje, kao i kod drugih nekropola,⁷ čest slučaj da je glava s licem okrenuta na lijevu ili desnu stranu. Ruke su gotovo kod svih pokojnika bile ispružene niz tijelo, samo su u grobovima br. 3, 38, 40, 41, 47, 64, 67, 68, 71 i 106 bile položene drukčije, tj. jedna ruka je bila pružena, a druga položena u krilo, ili su obje položene na trbuhu.

Prema osteološkim ostacima od ukupno 136 grobova spol se mogao odrediti kod 88 kostura, od kojih je bilo 45 muških, a ženskih 43. U 23 groba bila su ukopana djeca, dok za ostalih 26 grobova spol se, zbog nepotpunosti i loše sačuvanosti kostura, nije mogao raspoznati.

TIPOLOŠKI PREGLED NALAZA

Nalazi su pronađeni u 56 grobova, a oni su pretežno pripadali nakitu, i to uglavnom naušnicama i prstenju, dok je sasvim neznatan broj predmeta imao utilitarnu funkciju. Grobni nalazi su pretežno izrađeni od srebra, a zatim od bronce, bakra, željeza, pozlaćenog srebra, dok je samo jedan predmet (prsten) od zlata. Tipološko-statistički pregled tih nalaza izgleda ovako: običnih karičica 44 komada, karičica s nastavkom u obliku slova »S« 7 komada, karičica s koljencima 2 komada, naušnica s jednom jagodom 23 komada, naušnica s tri jagode 1 komad, poseban tip naušnica 2 komada, prstena 24 komada, aplika 8 komada, manji broj zrnja od ogrlica, 1 željezni nož, novac 1 komad i alke (pređice) 2 komada.

Po gore iznijetom popisu nalaza vidljivo je da i na tom groblju, kao uostalom i kod većine drugih nekropola iz ovog vremena na području Dalmacije, nije pronađen ni jedan grobni prilog, na temelju kojeg bi se moglo bar približno naslutiti o nekom posebnom pogrebnom ritualu. Mrtvaci su, dakle, u grob polagani u odjeći i sa sobom su ponijeli samo ono što je kao nakit bilo na njima, ili kao ukrasni i praktični predmet bio pričvršćen na odjeći.

Obične karičice. Ovaj tip naušnica spada među najjednostavniji starohrvatski nakit. Načinjene su od kružno savijene brončane, bakrene ili srebrene žice (Tab. I, 1, 8, 12, 23; Tab. II, 37; Tab. III, 48, 52, 53, 55; Tab. IV, 59, 65, 67, 69, 71, 75; Tab. V, 80; Tab. VI, 83, 85, 89; Tab. VII, 110, 112, 114, 118; Tab. VIII, 120). Unutar toga tipa naušnica postoje dvije osno-

⁶ *Id.*, o. c., 77—82.

⁷ *Id.*, o. c., 74.

vne varijante, koje se međusobno razlikuju po načinu zakopčavanja, tj. po završecima njihovih krajeva. U prvu varijantu spadaju karičice kojima su krajevi završavali bez nastavaka. To su najobičnije naušnice izrađene od manjeg komadića obične žice i savijene u krug, ili su imale oblik izduženog slova O. Krajevi tih naušnica su obično rastavljeni ili su se dodirivali, a ima i takvih kojima su se spajali prelazeći jedan preko drugoga. U drugu varijantu spadale bi karičice kojima je jedan kraj završavao s malom petljom (Tab. II, 37; Tab. III, 55; Tab. IV, 75), a drugi s malom zavrnutom kukicom kojom su se zakopčavale.

U pojedinom grobu na Mastirinama najčešće su se nalazile po dva, a rijetko po jedan ili više primjeraka karičica. Bilo je slučajeva da su u grobu bile dvije po dimenzijama različite karičice, a isto tako čest je slučaj, kao i na drugim nekropolama,⁸ da se nađu s naušnicama drugih tipova.

S obzirom na to da se karičice najčešće nalaze u paru ispod ili sa strane lubanje pokojnika, može se s dosta sigurnosti pretpostaviti da su služile kao prave naušnice i da su nošene obješene kroz rupicu na uhu.

Što se pak tiče rasprostranjenosti običnih karičica, one su, kao najjednostavniji oblici, raširene na veoma velikom prostoru i traju vrlo dugo.⁹ U nekropolama na području Dalmatinske Hrvatske one su među nalazima najbrojnije. Gotovo da nema ni jednog istraživanog starohrvatskog groblja na spomenutom području u kojem se, među nalazima, njihov broj nije isticao. S obzirom na jednostavnost izradbe, one bez sumnje pripadaju prvim domaćim radioničkim produktima, a to nam potvrđuje i činjenica da ih nalazimo u grobovima 9. stoljeća. Iz istog razloga, bez drugih popratnih nalaza, karičice nije moguće preciznije datirati, ali je po dosadašnjim rezultatima istraživanja sasvim sigurno da su bile u uporabi do 12. st. Nakon tog vremena one se u grobovima javljaju sasvim sporadično.¹⁰

Karičice sa S-nastavkom. Na nekropoli u Mastirinama nađeno je sedam primjeraka naušnica, kojima je jedan kraj završavao u obliku slova »S« (Tab. V, 80; Tab. VI, 83, 87; Tab. VII, 110). Svi primjerci su jednostavne i skromne izradbe, načinjeni su od bronce ili srebra. Malu razliku u izradbi predstavlja par srebrenih karičica iz groba 87 (Tab. VI, 87), kojima je obruč tordiran, a S-nastavak dosta spljošten.

O nastanku i vremenu ove vrsti nakita u stručnoj i znanstvenoj literaturi se mnogo raspravljalo. Prevladavalo je mišljenje da su karičice sa S-nastavkom tipičan slavenski nakit 10—12. stoljeća.¹¹ Da su nastale u Panoniji, a odanle da su se radijalno širile po istočnoj polovici srednje Evrope, pa na Balkanski poluotok i u istočnu Evropu.¹²

⁸ *Id.*, o. c., 93.

⁹ *Lj. Karaman*, Iskopine društva »Bihaća« u Mravincima i starohrvatska groblja (dalje Iskopine), Zagreb 1940, 13; *K. Vinski-Gasparini* — *Sl. Ercegović*, Ranosrednjovjekovno groblje u Brodskom Drenovcu, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3 ser., sv. I, Zagreb 1958, 137; *J. Korošec*, Uvod u materialno kulturu Slovanov zgodnjega srednjega veka, Ljubljana 1952, 268.

¹⁰ *D. Jelovina*, o. c., 94.

¹¹ *I. L. Červinka*, Slované na Moravě á říše Velikomoravska, Brno 1928, 224; *J. Poulik*, Staroslovanska Morava, Praha 1948, 47; *Lj. Karaman*, Starohrvatsko groblje na »Majdanu«, *Vjesnik za arheol. i hist. dalmatinsku*, LI, Split 1936, 27.

¹² *J. Brunšmid*, Hrvatske sredovječne starine, *Vjesnik Hrvatskog arheol. društva*, n. s., sv. VII, Zagreb 1903/4, 40; *D. Jelovina*, o. c., 95.

S obzirom na činjenicu da se taj tip naušnica veoma često i relativno brojno javlja u grobovima na području Dalmatinske Hrvatske, na što smo već prije na drugom mjestu pokušali ukazati, nedvojbeno nameće konstataciju da su domaće radionice nakita, među ostalim materijalom, izrađivale i ovaj tip naušnica, možda čak i prije pojave bjelobrdske kulture.¹³ U prilog ovakvoj pretpostavci, odnosno drukčijem gledanju od dosadašnjeg uobičajenog u našoj i stranoj literaturi, najrječitije nam govore i nalazi karičica sa S-nastavkom na ovoj nekropoli, čiji broj, u odnosu na druge tipove naušnica, nije tako ni zanemariv.

Karičice s koljencima. Ovaj tip starohrvatskih naušnica je bio veoma omiljen, što nam potvrđuje ne samo njihova brojnost u grobovima ovog područja, nego i bogatstvo i raznovrsnost varijanata u kojima se javljaju.¹⁴ To se, na žalost, ne može reći i za Mastirine, gdje su nađena ukupno dva ista primjerka (Tab. III, 62). Karičice su od srebra, a pripadaju varijanti s jednim valjkastim koljencem pričvršćenim na jednom kraju karike, pa kao takve spadaju među najjednostavnije oblike i rijetke primjerke.

Unatoč tome što je taj tip starohrvatskih naušnica na Mastirinama zastupan samo s dva primjerka, ne možemo pristupiti razmatranju njihova nastanka i vremena trajanja, a da po tome ne uzmemo u obzir cjelokupni teritorij omeđen rijekama Zrmanjom i Cetinom, gdje se ova vrst nakita, kako smo prije naglasili, brojno javlja u različitim varijantama. Imajući sve to na umu, kao i one argumente koje je već davno iznio Lj. Karaman,¹⁵ dovoljno nam govori da je ovaj tip starohrvatskih naušnica, sa svim njegovim varijantama, proizvod domaćih zlatarskih radionica i da ih valja smjestiti u vrijeme od 9. do 10. st. A mi bismo još, na temelju brojnih zapažanja pri arheološkim istraživanjima i nalazima tih naušnica u starohrvatskim grobovima, dodali da je njihova intenzivna produkcija od strane domaćih radionica, pogotovu kad je riječ o pojedinim razvijenijim varijantama, trajala i kroz čitavo 11. st., pa čak možda i još nešto kasnije.

Naušnice s jednom jagodom. Među brojnije nalaze u grobovima na Mastirinama spadaju i naušnice s jednom jagodom. Ukupno ih je nađeno 23 primjerka (Tab. I, 7, 9; Tab. II, 37; Tab. IV, 74; Tab. V, 79, 80, 82; Tab. VI, 86, 88; Tab. VII, 103, 116; Tab. VIII, 119, 121, 123 i 125). Po ukrasnim osobinama jagoda i materijala od kojeg su načinjene, te naušnice možemo grupirati u tri varijante. Prvoj varijanti pripadaju naušnice kojima su bikonične ili jajolike jagode načinjene od dvije glatke neukrašene spojene polutke. Takvih naušnica ima 11 primjeraka, a izrađene su od srebra, bakra i bronce. Drugu varijantu čine naušnice čije su jajolike jagode ukrašene tehnikom filigrana i granulacije, izrađene pretežno od srebra, a poneka je i pozlaćena. Toj varijanti pripada također 11 primjeraka. U treću varijantu spada samo jedna srebrena naušnica iz groba 116 (Tab. VII, 116), kojoj je jagoda načinjena od spiralno zavijene tanke žice, tako da je prema krajevima uža, a prema sredini šira, pa je kao takvu svrstava među veoma rijetke varijante.

¹³ D. Jelovina, o. c., 94—96.

¹⁴ Id., o. c., 96—97.

¹⁵ Lj. Karaman, o. c., 23—27; Id., Iskopine, 33—34; D. Jelovina, *ibid.*

O ovom tipu naušnica, kao i inače o svim drugim tipovima starohrvatskih naušnica s ovog područja, u stručnoj literaturi se mnogo pisalo i raspravljalo,¹⁶ pa smatramo da nema potrebe i ovdje to ponavljati, pogotovu što se s obzirom na ovu vrst nakita, nakon niza provedenih terenskih istraživanja, nije došlo ni do kakvih novih spoznaja koje bi mogle sugerirati drukčije zaključke od dosadašnjih. Prema tome, dakle, za naušnice s jednom jagodom ostaje i dalje na snazi prije utvrđeno mišljenje da su, kao produkti domaćih radionica, nastale prilično rano i da su bile u uporabi najvjerojatnije od samog početka 9. pa do kraja 10. st., s mogućnošću trajanja i kroz 11. stoljeće.¹⁷

Naušnice s tri jagode. Najbrojniji i najrašireniji tip starohrvatskih naušnica na teritoriju omeđenom rijekama Zrmanjom i Cetinom, bez sumnje su naušnice s tri jagode. Izrađene su različitim tehnikama zbog čega se i odlikuju mnogobrojnim varijantama.¹⁸ Međutim, to se ne može reći i za nekropolu na Mastirinama, jer je ovdje nađena samo jedna naušnica takvog tipa u grobu 26 (Tab. I, 26). Po tehničkoj preciznosti u izradi ova naušnica spada među raskošniju varijantu. Načinjena je od srebra, a kuglaste jagode, koje su smještene na donjem dijelu karike, perforirane su trokutastim rupicama, koje u sastajalištu imaju izgled romba. Pri spoju trokuta na bazi nalaze se prilemljene stršaste dekorativne uške. Prostor na karici između krajnjih jagoda ispunjen je filigranskom mrežicom.

S obzirom na brojnost i raznolikost varijanti trojagodnih naušnica na području Dalmatinske Hrvatske, oslanjajući se pri tom još i na rezultate arheoloških istraživanja kroz posljednjih tridesetak godina, ovdje možemo samo potvrditi prije utvrđene zaključke da je ovaj tip starohrvatskih naušnica bio veoma omiljen i da je to uistinu razlog što se tako dugo zadržao u uporabi.¹⁹ Prema tomu ostaje i nadalje tvrdnja da su pojedine varijante nastale već negdje od samog početka, odnosno sredine 9. st., pogotovu kad je riječ o najjednostavnijim primjercima, i da su u kontinuitetu pojedine varijante (naročito luksuznije izrade) trajale sve do 15. stoljeća.²⁰ To nam, dakako, ujedno potvrđuje da su nastale u domaćim zlatarskim radionicama, i kao takve uistinu pripadale pučkom nakitu.

Poseban tip naušnica. U grobu 66 na Mastirinama su nađene dvije (par) srebrenе naušnice, koje se po izgledu i načinu izrade vidno razlikuju od ostalih starohrvatskih naušnica ovog područja (Tab. IV, 66). Karike naušnica završavaju na jednom kraju s uškom savijenom u obliku slova »S«, a na drugom s kukicom kojom su se zakopčavale. Donji dio karike, umjesto jagoda, ispunjen je obmotanom tankom spiralno uvijenom žicom. Kao analogije za ovaj tip naušnica mogu se navesti primjerci iz grobova s panonskog tla, koje se, prema mjestu nalaza Pilin u Mađarskoj,

¹⁶ Lj. Karaman, o. c., 12—15; D. Vrsalović, Srednjovjekovno groblje na »Gredama« u selu Kašiću kod Zadra, SHP, ser. III, sv. 10, Zagreb 1968, 85—87; D. Jelovina, o. c., 97—99.

¹⁷ Lj. Karaman, Dva hronološka pitanja starohrvatske arheologije, SHP, ser. III, sv. 5, Zagreb 1956, 129; D. Jelovina, o. c., 100—101.

¹⁸ D. Jelovina, o. c., 99.

¹⁹ Id., o. c., 102.

²⁰ Ibid.

pokatkad i nazivaju *pilinski* tip.^{20a} S obzirom na cjelokupnu sliku nalaza iz grobova na Mastirinama, te na osnovi datacija analognih naušnica izvan ovoga područja, ovaj tip naušnica najvjerojatnije pripada 11. stoljeću.

Prsteni. Među brojnije grobne nalaze na Mastirinama spada i prstenje. Ukupno ih je nađeno 24 primjerka (Tab. I, 3, 4, 7; Tab. II, 29, 37, 38; Tab. III, 41, 45, 46, 57; Tab. IV, 67, 74; Tab. V, 78; Tab. VI, 87; Tab. VII, 110; Tab. VIII, 123, 125 i 130). Nalazili su se obično na prstima desne ili lijeve ruke, a bilo je slučajeva kad su, kao na primjer u grobu 41, pronađeni među ispremiješanim kostima prijašnjih ukopa. Na rukama pokojnika se uglavnom nalazio po jedan prsten, rjeđe po dva (grob 57), a nosili su ih podjednako muškarci, žene i djeca.

Po oblicima, izradi i ukrasu, svi ti primjerci prstenja, osim dva iz groba 37 i 74, pripadaju najjednostavnijem prstenju. Takva prstenja nalazimo u svim dosad istraženim nekropolama na području Dalmatinske Hrvatske, a nalazimo ga također i u inventaru unutar gotovo svih kultura ranog srednjeg vijeka.²¹ Po navedenim odlikama to prstenje možemo razvrstati u četiri osnovne skupine,²² a to su: žljebasti (kanelirani) lijevani ili kovani, obični kovani ili lijevani, lijevani masivni i prsteni s ukrasom.

Žljebasti prsteni (Tab. II, 38; Tab. III, 41) rađeni su od bronce ili bakra. S unutarnje strane su ravni, a uzduž čitave vanjske ravne površine uz rub urezana su im po dvije paralelne kanelure. Taj tip prstena pripada najbrojnim nalazima na području Dalmacije. Nalazimo ga i u grobovima kasnijeg razdoblja punog srednjega vijeka, što nesumnjivo svjedoči da je bio vrlo omiljen.

Obični kovani prsteni (Tab. I, 3, 7; Tab. II, 29; Tab. III, 45, 46, 57; Tab. IV, 67; Tab. V, 78; Tab. VI, 87; Tab. VII, 110; Tab. VIII, 123 i 130) također pripadaju skromnim ali standardnim oblicima. Načinjeni su od tanje brončane ili bakrene šipke trokutasta presjeka, ili im je presjek imao oblik slova D. Krajevi ovih prstenja su obično spojeni zavarivanjem ili malom zakovicom, a rijetko kada samo priljubljeni. Vanjska površina prstenja je pretežno glatka i neukrašena. Iznimku čine prsteni iz groba 45, 78 i 87, čije su vanjske površine ukrašene malim kružnicama ili cikcak-linijama, izvedene tehnikom cizeliranja.

Lijevanom masivnom prstenju pripadaju dva primjerka (Tab. I, 4; Tab. VIII, 125). Prvi je izrađen od bronce, a drugi od srebra. Oba su bez ukrasa. Prvom je unutarnja i vanjska strana blago zaobljena, a drugom je unutarnja strana ravna, a vanjska prilično zaobljena. Mnogobrojne analogije za taj tip prstenja nalazimo i izvan područja Dalmacije,²³ pa ga upravo to i čini karakterističnim za slavenske kulture 10. do 11. stoljeća.

^{20a} S. Ercegović-Pavlović, Rimske i srednjovjekovne nekropole u Mačvanskoj Mitrovici, Beograd 1980, 47, tab. 23, sl. 215; J. Hampel, Die Alterthümer des frühen Mittelalters in Ungarn, III, Braunschweig 1905, 233, tab. 526, 1—2; Gy. Török, *Archaeologia Hungarica*, XXXIX, Budapest 1962, tab. LXXXVIII, grob 258; P. Korošec, Zgodnjesrednjevska arheološka slika karantanskih Slovanov, *Dela*, 21/2, Ljubljana 1979, tab. 49, sl. 2.

²¹ L. Niederle, Slovenske starine, Novi Sad 1954, 212—213; D. Jelovina, o. c., 106—107.

²² D. Jelovina, *ibid.*

²³ K. Vinski-Gasparini — S. Ercegović, o. c., 140; D. Vrsalović, o. c., 89—90.

Prsteni s ukrasom su nađeni u dva groba (Tab. II, 37; Tab. IV, 74). Prsten iz groba 37 je od srebra. Vanjska površina obruča mu je ukrašena spletenom filigranskom žicom i malim ispupčenjima, dok mu je na prednjoj strani bila kruna u obliku polukugle, čija je površina ukrašena kružnicama od filigranske niti. Prsten iz groba 74 je načinjen od zlatne žice, prilično je tanak i okruglog je presjeka. Na vanjskom elipsoidnom proširenju prilemljena je mala kasetna ovalnog oblika u kojoj je stakleno zрно plave boje.

S obzirom na to da se i ova varijanta ukrasnog prstenja, kao u ostalom i svi drugi tipovi ove vrsti nakita pronađeni na području Dalmatinske Hrvatske, uklapa u jedinstvenu cjelinu nakitnih predmeta, koji su tipični za starohrvatsku materijalnu kulturu 9. do 12. st., ne možemo a da ih ne svrstamo u taj vremenski okvir.

Aplike. Na Mastirinama su nađene metalne ukrasne pločice u dva groba 79 i 82 (Tab. V, 79, 82). Aplike iz groba 79 su od bakra, okruglog su oblika, a površina im je ukrašena ispupčenim bradavicama. Aplike iz groba 82 su od kvadratno isječenog brončanog lima. Sredina im je izbočena u polukuglu. Pri svakom uglu je provrćena po jedna rupica s pomoću kojih se prišivala za odjeću, ili su se spajale u nizu jedna za drugom u obliku dijadema. I jedne i druge su izrađene tehnikom iskucavanja i tještenja. Po materijalu od kojeg su načinjene, kao i po načinu izrade, spadaju među skromnije i jednostavnije primjerke. Po položaju nalaza aplika u oba groba može se zaključiti da nisu služile kao dijadem već su ukrašavale gornje dijelove odjeće.

Metalne pločice koje su imale funkciju ukrašavanja odjeće ili tijela (glave) nisu rijedak nalaz u starohrvatskim grobovima.²⁴ Međutim, valja ipak naglasiti da se ta vrst nakita pronađena u grobovima na Crkvi u Biskupiji kod Knina, jednog od najznačajnijih srednjovjekovnih lokaliteta na ovom području, vidno razlikuju, po materijalu i po tehničkoj izradi, od svih dosada pronađenih primjeraka na području Dalmatinske Hrvatske.²⁵ Biskupijske metalne ukrasne pločice su pretežno od srebra s pozlatom. Po svojim oblicima mogli su jednako pripadati dijademima koje su resile glavu, ili nizovima koji su se prišivali za odjeću ili pojas. Na žalost, ne raspolažemo s podacima o položaju tih nalaza u grobovima, pa njihova prava funkcija ostaje i dalje nepoznata.

Primjerci aplika s Mastirina, kao i oni mnogobrojni nalazi na drugim nekropolama ovog područja, iako pripadaju najjednostavnijoj varijanti ukrasnih pločica, dovoljno nam govore o bogatstvu i raznolikosti ukrasnih predmeta koji su sačinjavali starohrvatsku materijalnu kulturu, kao i o dosta visokoj kulturnoj razini društva onog vremena.

S obzirom da su aplike s Mastirina nađene u grobovima skupa s naušnicama tipa s jednom jagodom, a takvih je slučajeva bilo i na drugim lokalitetima,²⁶ koje obično stavljamo u vremenski okvir od 9. do 11. st., to nema razloga da i aplike ne datiramo u isto vrijeme.

²⁴ D. Jelovina, o. c., 112.

²⁵ D. Jelovina, *ibid.*, (cf. tab. XXV, 1, 2, 3, 4).

²⁶ D. Jelovina, Tri starohrvatske nekropole na Bribiru, SHP., ser. III, sv. 10, Zagreb 1968, 243, tab. II.

Zrnca od ogrlice. Među najrjeđe grobne nalaze na području Dalmatinske Hrvatske spadaju i zrnca od ogrlice (niske). Iako su na Mastirinama nađena u četiri groba (Tab. IV, 77; Tab. 80; Tab. VII, 92; Tab. VIII, 123), njihov broj je uistinu zanemariv, jer su u tri groba pronađena samo po jedno ili dva zrnca, dok je u grobu 80, na položaju vrata pokojnika, nađeno 10 zrnaca. Za pojedinačne nalaze zrnja (perlica) u grobovima, osim možda u grobu 80, koji su najvjerojatnije činili manju nisku, možemo s dosta sigurnosti pretpostaviti da su u sekundarnoj uporabi bili u funkciji privjeska i sl., što nam donekle potvrđuje i položaj tih nalaza u grobovima, kao i jedno veće zrno iz groba 92.

S obzirom na to da je ova vrst nakita bila dugo u uporabi kod mnogih naroda, a bila je poznata i u našim krajevima prije doseljenja Slavena,²⁷ teško ga je etnički i vremenski opredijeliti. Već smo prije na drugom mjestu,²⁸ na temelju iznijetih mišljenja domaćih i stranih stručnjaka, pokušali upozoriti na problem podrijetla i vremena nastanka zrnaca đerdana, koji su pronađeni u grobovima na području Dalmatinske Hrvatske. Njihova rijetka pojava u starohrvatskim grobovima ide u prilog vjerovanju da se taj nakit nije izrađivao u domaćim radionicama. Zbog toga smatramo da bi bila bliže istini pretpostavka da su zrnca đerdana u naše krajeve dospjeli kao import, i to najvjerojatnije iz crnomorskih radionica, ili pak iz nama bliže rimske kulture. No, kako rekosmo,²⁹ to pitanje treba držati otvorenim sve dotle dok eventualno nova istraživanja u tom smislu ne unesu nešto više svjetla. Jedno je sigurno, a to je da perlice s Mastirina, s obzirom na sve okolnosti koje prate te nalaze, bez obzira na vrijeme njihova iskonskog nastanka, možemo svrstati u vrijeme ukopavanja na Mastirinama, tj. u vremenski okvir od 9. do 12. stoljeća.

Nož. Na nekropoli Mastirine nož je nađen samo u grobu 34 (Tab. II, 34). Dužina je noža 18 cm. Nađen je uz lijevi bok muškog kostura, što bi značilo da je nošen zadjeven o pojas, ili se nalazio u nekakvoj kesici koja je bila obješena o pojas. Po dužini ovog primjerka može se pretpostaviti da nije služio kao oružje, već da je pripadao osobnom priboru za svakodnevnu uporabu u domaćinstvu.³⁰

Prilikom istraživanja starohrvatskih nekropola u užoj okolici sela Kašića u zaleđu Zadra, i to: Mastirine, Razbojine,³¹ Grede,³² i Begovaču,³³ zapazili smo da noževi, kao grobni prilozi, nisu u svim ovim nekropolama podjednako zastupljeni. Tako na primjer u ranosrednjovjekovnoj nekropoli na Razbojinama iz 7. i 8. st., koja je udaljena samo oko 250 m jugoistočno od Mastirina,³⁴ od 37 istraženih grobova noževa je nađeno 17 primjeraka. U ostalim nekropolama, koje su iz približno istog razdoblja od 9. do 12. st., situacija je potpuno drukčija. U nekropoli na Gredama od

²⁷ J. Korošec, o. c., 298.

²⁸ D. Jelovina, Nekropole, 111.

²⁹ Ibid.

³⁰ D. Jelovina, o. c., 121—122.

³¹ D. Jelovina, Ranosrednjovjekovna nekropola na »Razbojinama« u selu Kašiću kod Zadra (dalje Ranosrednjovjekovna nekropola), SHP, ser. III, sv. 10, Zagreb 1928, 41—43.

³² D. Vrsalović, o. c., 69—90.

³³ D. Jelovina — D. Vrsalović, Srednjovjekovno groblje na »Begovači« u selu Biljanima Donjim kod Zadra, SHP, ser. III, sv. 11, Split 1981, 126.

³⁴ D. Jelovina, o. c., cf. sl. 3.

149 grobova nije nađen nijedan nož,³⁵ dok je u grobovima na Begovači bilo samo 5 primjeraka.³⁶ Imajući sve to na umu moramo još jednom samo potvrditi prijašnju konstataciju Lj. Karamana da je u pogansko doba kod Hrvata nož spadao u osobni pribor, a da se po primitku kršćanstva taj običaj pomalo gubi, odnosno postaje rjeđi.³⁷

Alke (pređice). U grobu 29 i 30 nađena je po jedna brončana alka (pređica ?). Okruglog su oblika, a elipsastog presjeka. S obzirom na položaj nalaza u grobu (jedna je ležala uz bok, a druga na položaju trbuha pokojnika), moglo bi se pretpostaviti da su zaista mogle služiti kao pređice, tj. da su imale praktičnu namjenu, u ovom slučaju vjerojatno za sapinjanje pojasa. No, međutim, takva funkcija obaju primjeraka alki, morala bi zasad ostati samo kao pretpostavka, jer nema elemenata po kojima bi se mogla odrediti njihova prava funkcija, budući da se na njima nije sačuvao ni najmanji trag trna, koji je obično bivao od željeza pa zbog oksidacije i otpasti, a niti su nađene u paru, kao tzv. aplikacije, koje su sapinjale pojas međusobnim provlačenjem pojasa.

Identične takve alke nađene su i u nedalekoj istraženoj nekropoli na Begovači, pa zatim u Grborezima kod Livna, Novom Brdu, Brestoviku itd.^{37a} Zbog atipičnosti ovog materijala i veoma široke primjene, pojedinačne nalaze je teško determinirati. Međutim, nećemo pogriješiti ako primjerke s Mastirina, s obzirom na ostale grobne nalaze, svrstamo u vremenski okvir od 9. pa do konca 11. stoljeća, tj. u vrijeme trajanja ukopa na ovoj nekropoli.

Novac. U grobu 55 u usutoj zemlji pronađen je jedan novčić (Tab. III, 55). Valja odmah naglasiti da novčić nije nađen uz sam kostur, kao što je to bio slučaj s običnom karičicom nađenom u istom grobu kod lubanje pokojnika, već se nalazio desetak centimetara iznad kostura u nasipu koji je ispunjavao grob. Dodamo li tome i činjenicu da grob nije imao poklopnicu, onda možemo biti sigurni da je novčić u grob dospio naknadno, i to dosta kasnije od samog ukopa, a možda čak i prilikom ovog iskopavanja.

Novčić je od srebra, jako je oštećen, tako da ga nije moguće identificirati. Uz rub novčić ima rupicu, što znači da je u sekundarnoj upotrebi vjerojatno služio kao privjesak ili aplika.

S obzirom na sve okolnosti nalaza novca sasvim je sigurno da nam ne može poslužiti za datiranje groba, a niti može biti mjerodavan da po njemu određujemo barem i približnu gornju granicu trajanja ovog groblja. Ostaje, dakle, samo da ga tretiramo kao nalaz koji je s površine pukim slučajem, usutkom zemlje, dospio u grob.

³⁵ D. Vrsalović, o. c., 74—80.

³⁶ D. Jelovina — D. Vrsalović, o. c., 126.

³⁷ Lj. Karaman, *Iskopine*, 16.

^{37a} D. Jelovina — D. Vrsalović, o. c., 127, tab. I, 5; tab. V, 108; tab. VI, 129; tab. VII, 145; tab. VIII, 149; tab. X, 188; tab. XXXV, 506; Š. Bešlagić — Đ. Bastler, Grborezi, srednjovjekovna nekropola, Sarajevo 1964, 83.

Po općim značajkama, a naročito po načinu pokapanja, otkrivenim arhitektonskim ostacima i arheološkim nalazima u grobovima, nekropoli na Mastirinama u Kašiću valja nesumnjivo svrstati u vrijeme trajanja ranofeudalne hrvatske države, tj. od početka 9. pa do završetka 11. stoljeća.

Poznata je činjenica da su Hrvati nakon preuzimanja kršćanstva početkom 9. stoljeća, na teritoriju omeđenom rijekama Zrmanjom i Cetinom, odnosno na užem matičnom području svoje države, otpočeli gradnju mnogobrojnih sakralnih objekata, koje karakteriziraju različiti građevni oblici. Tako je, kako smo na samom početku ovog rada spomenuli, na najvišoj točki lokaliteta Mastirine bila sagrađena starohrvatska crkva centralnog oblika sa šest apsida. Otkriveni temeljni ostaci tog objekta, kao i pronađeni dijelovi njezina unutrašnjeg dekorativnog kamenog namještaja, sasvim sigurno nam govore da je crkva sagrađena u 9. stoljeću. Isto tako je poznato da su se uokolo tih podignutih crkava odmah počela formirati i širiti groblja.³⁸ Ako je to uistinu tako, a nema razloga da bude drukčije, onda bi navedene konstatacije, kao argument, bile dovoljne barem za približno vremensko određivanje donje granice, tj. početka ukopavanja na ovoj nekropoli, a to bi značilo da bi najstarije grobove na Mastirinama valjalo smjestiti u vrijeme oko sredine 9. stoljeća.

Premda glavninu grobnih nalaza na nekropoli Mastirine čine naušnice, vidjeli smo ipak da one u tipološkom smislu nisu podjednako brojno zastupane, kako je to inače slučaj kod većine drugih nekropola ovog područja. Najbrojnije su obične karičice i naušnice s jednom jagodom, dok su ostali tipovi naušnica zastupljeni u daleko manjem broju, a neke, kao na primjer naušnice s četiri jagode, potpuno nedostaju. No, bez obzira na takvu brojčanu i tipološku nejednakost, nalazi naušnica, u cjelini gledano, na ovoj nekropoli, nesumnjivo potvrđuju prije već utvrđenu konstataciju da se zaista radi o posebnoj tipološkoj skupini nakita, koja je specifična za teritorij ranofeudalne hrvatske države 9. do 12. stoljeća.³⁹ Prema tome naušnice s Mastirina, skupa s naušnicama iz drugih brojnih nekropola spomenutog područja, predstavljaju zatvorenu cjelinu s tipičnim obilježjem dalmatinsko-hrvatske kulturne pripadnosti, koja se s pravom naziva starohrvatska kulturna grupa.

Što se kontinuiteta kultura tiče i na ovom je lokalitetu sličan slučaj kao i na još nekim istraženim lokalitetima bliže i dalje okolice.⁴⁰ Na zapadnom i jugozapadnom dijelu nekropole otkriveni su temeljni ostaci arhitektura iz raznih vremenskih faza. Najstariji ostaci pripadaju antičkim građevinama, a najmlađi, kako smo to u uvodu naveli, pripadaju mletačkom razdoblju. Naime, na temelju nalaza mletačkog novca u nasipu, zatim keramike i raznog recentnog alata, moglo se utvrditi da se radi o zdanju koje je bilo u uporabi najkasnije do 17. stoljeća.

Tijekom arheoloških istraživanja na Mastirinama, među ostalim lokalitetima u okolici sela Kašića, u neposrednoj blizini Mastirina, otkrivene

³⁸ D. Jelovina, *Nekropole*, 69.

³⁹ *Id.*, o. c., 90. i d.

⁴⁰ D. Jelovina — D. Vrsalović, o. c., 129. i d.

su i djelomično istražene još dvije nekropole:⁴¹ ranosrednjovjekovna Razbojine i kasnosrednjovjekovna Drače. Sve tri su smještene tako blizu jedna drugoj da su gotovo međusobno povezane.⁴²

S obzirom na njihovu međusobnu blizinu, kao i na osnovi rezultata dobivenih prilikom njihovih istraživanja, smatramo da bi ovdje također bilo vrijedno iznijeti i neka zapažanja koja se tiču kontinuiteta kulta pokapanja pokojnika na spomenutim grobljima.

Prije svega trebali bi pretpostaviti da su nekropole, na lokalitetima Mastirine, Drače i Razbojine, zbog međusobne prostorne povezanosti, pripadale jednom te istom naselju, koje je sasvim sigurno moralo postojati u neposrednoj blizini tih nekropola. Na žalost, od tog naselja dosadašnjim istraživanjima nije uočen ni najmanji trag, ali se može pretpostaviti da je najvjerojatnije bilo smješteno oko izvora Širokovac, koji se nalazi na zapadnoj strani nalazišta Mastirine.

Znanstvenom obradom rezultata istraživanja nekropole na Razbojinama utvrdilo se da groblje potječe iz poganskog doba Hrvata, tj. od približno kraja 7. do kraja 8. stoljeća.⁴³ Isto tako je utvrđeno, iako još u cijelosti nije objavljeno,⁴⁴ da je groblje na lokalitetu zvanom Drače iz kasnog srednjeg vijeka, tj. da ga valja smjestiti u vrijeme od približno kraja 12. do 15. stoljeća.

Imajući sve to na umu onda nam se zaključak o kontinuitetu ukopavanja na ovim nekropolama sam po sebi nameće. Naime, najprije se, do kristijanizacije stanovništva, odnosno do početka ili možda najkasnije sredine 9. stoljeća, ukopavalo na nekropoli Razbojine, a kult se obavljao po poganskim običajima. Od približno sredine 9. stoljeća, tj. nakon primanja kršćanstva i izgradnje sakralnog objekta, ukopavanje je nastavljeno na nekropoli Mastirine, a nastavljeno je, nakon što se prostor uokolo crkve popunio ili možda zbog rušenja crkve, na nekropoli Drače, što je s obzirom na konfiguraciju terena sasvim i prirodno, jer leži u istom smjeru na istoj kosi.

Iako navedene nekropole, osim one na Mastirinama, nisu u potpunosti istražene, ipak raspoložemo pouzdanim podacima na temelju kojih možemo odrediti veličinu nekropola i vremensko trajanje ukopavanja na pojedinim grobljima.⁴⁵ Po svim dosad raspoloživim terenskim saznanjima i podacima istraživanja, sasvim je sigurno da se navedene nekropole ne odlikuju brojnošću grobova, pa se može izvući zaključak da je i naselje kojemu su i pripadala ova groblja bilo dosta malo.

Premda smo u ovom radu upozorili samo na parcijalne rezultate istraživanja na lokalitetu Mastirine, izostavivši u potpunosti nalaze koji se odnose na graditeljstvo, uvjereni smo da će oni nesumnjivo pridonijeti daljem upoznavanju i proučavanju razvitka starohrvatske materijalne kulture na području Dalmatinske Hrvatske.

⁴¹ S. Gunjača, o. c., 271—272; D. Jelovina — D. Vrsalović, o. c., 55.

⁴² D. Jelovina, Ranosrednjovjekovna nekropola, cf. izvod iz katastarske mape, sl. 3.

⁴³ D. Jelovina, o. c., 47; *Id.*, Nekropole, 79.

⁴⁴ S. Gunjača, o. c., 272.

⁴⁵ *Id.*, o. c., 271—272; D. Jelovina, Ranosrednjovjekovna nekropola, 47; *Id.*, Nekropole, 48.

Résumé

LA NÉCROPOLE PALÉOCROATE A »MASTIRINE« DANS LE VILLAGE DE KAŠIĆ, PRÈS DE ZADAR

Au cours des trente dernières années, sur le territoire Sud-Ouest de la Dalmatie, dans l'arrière-pays de Zadar, ont été découverts et fouillés de nombreux sites archéologiques médiévaux. Parmi les localités actuellement fouillées se trouve le lieu-dit *Mastirine*, dans le village de Kašić. L'auteur de cet article ne rapporte que les résultats des fouilles archéologiques de la nécropole paléocroate qui furent poursuivies en 1955 et 1956, tandis que les résultats des recherches et découvertes des vestiges architectoniques faites au même emplacement seront publiés plus en détail à une autre occasion.

Dans la partie introductive, l'auteur décrit brièvement l'emplacement de *Mastirine* et le cours des fouilles de la nécropole médiévale qui est située sur une pente karsteuse autour de l'église paléocroate et, en partie, sur des restes d'architecture qui datent de l'époque romaine. En tout, 136 tombes ont été découvertes et fouillées. Parmi les découvertes importantes se remarquent particulièrement les restes — en ruine — de l'église paléocroate à plan central et six absides, ainsi qu'un grand nombre de fragments décoratifs en pierre qui appartenaient à son mobilier.

Dans le premier chapitre, suit la description de l'architecture funéraire et de son inventaire. Y sont brièvement indiquées toutes les données les plus importantes sur chacune des tombes, sur les restes d'ossements, tandis que les trouvailles (apports culturels) y sont décrites en détail.

Dans le second chapitre sont rapportées les caractéristiques générales du cimetière. A cause du sol karstique et de l'emplacement des tombes à l'intérieur d'une architecture, dans la plupart des cas, l'orientation des tombes n'était pas l'orientation habituelle Est-Ouest. Presque toutes les tombes étaient orientées Sud-Est—Nord-Ouest (99). C'est pour la même raison que leur profondeur variait, et cela avait une répercussion sur leurs formes. De plus, de même que pour la plupart des tombes de cette région, nous trouvons trois types de tombes à *Mastirine*, comme suit: ovales (94), rectangulaires (24), trapézoïdales (5). A cause de leur mauvais état, la forme de leur architecture funéraire n'a pu être établie (12).

Toutes les tombes sont faites de dalles irrégulières en calcaire, de pierres brisées et non taillées, ou même de combinaisons de pierres et de dalles.

D'après les restes d'ossements, sur un total de 136 tombes, le sexe n'a pu être déterminé que dans le cas de 88 squelettes, parmi lesquels il y avait 45 hommes et 43 femmes. Dans 23 tombes, des enfants avaient été ensevelis.

Dans le troisième chapitre l'auteur donne un aperçu typologique des trouvailles dans les tombes — en grande partie des bijoux et, surtout, des boucles d'oreilles et des bagues. Ayant analysé en détail les caractéristiques typologiques de chacun des objets et, grâce à des comparaisons avec le matériel analogue provenant d'autres nécropoles paléocroates ou slaves, il conclut suivant l'origine et la datation de ces trouvailles.

Outre la supposition concernant l'emplacement et l'importance de l'habitat auquel appartenait le cimetière de *Mastirine*, de même que l'autre cimetière situé dans le voisinage immédiat, d'après l'ensemble des observations et les résultats des fouilles, l'auteur considère qu'il faut placer la nécropole de *Mastirine*, dans le village de Kašić, à l'époque du commencement de l'Etat croate féodal, c'est-à-dire au début du IXe s., et jusqu'à la fin du XIe s.